

Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel D. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR. HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN

moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

Fa. Wed. A. VAN GEMERT & Zn. - Havana-Sigarenfabrieken-BEST (N.-Br.), Holland

EENIG ADRES VOOR LEVERING VAN SIGAREN RECHTSTREEKS AAN PARTICULIEREN

Het succes, dat wij reeds jaren hier in Holland hadden door onze sigaren rechtstreeks te verkoopen aan de Verbruikers en dat wij door onze aanbiedingen hier in Holland dikwijls ook vele bestellingen ontvingen voor het leveren van sigaren aan familieleden of bekenden in Ned.-Indië, hebben ons op het idee gebracht aan de Particuliere Adressen in Ned.-Indië op dezelfde wijze onze offerte in te zenden, als wij in Holland doen. Al onze Afnemers zijn overtuigd, dat de sigaren, welke door ons tegen fabrieksprijzen worden afgeleverd, zeer concurrerend zijn, daar elke tusschenhandel wordt uitgeschakeld en de winsten, welke de tusschenhandel zou maken, den verbruiker ten goede komen, bedragen voor Holland 25 à 30 %. Nog belangrijker is zulks voor H.H. Rookers in Ned.-Indië, daar niet alleen Reizigers en Tokohouders (in Holland Winkeliers), doch ook IMPORTEURS worden uitgeschakeld, indien men

zelf z'n sigaren rechtstreeks gaat importeerden. Door Uwe benooidde sigaren rechtstreeks van onze fabriek te betrekken, zult U zich minstens 40 pCt. bevoordeelen. Wij raden U daarom aan eene proef te nemen met ons fabriekaat en zijn wij ervan overtuigd, dat U geregeld afnemer van onze sigaren zult worden. Blijvende relaties te winnen is ons doel en garandeeren wij U steeds prompte bediening en onovertroffen kwaliteit.

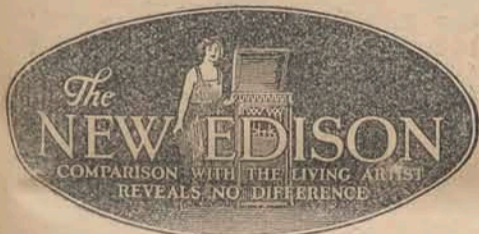
Tracht steeds met Uwe Vrienden en Kennissen eventueele bestellingen te combineeren om aanspraak te kunnen maken op punt 2 onzer leveringsvoorwaarden waardoor U 7 pCt. korting kunt genieten van het factuurbedrag.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT No. 4, WELKE GRATIS EN FRANCO WORDT TOEGEZONDEN

INHOUD: Het Eeuwgetijde der Ned. Handel Maatschij. Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. - Van Week tot Week. - Persoverzicht uit de Ind. Bladen en Tijdschriften: Uit de Eur. Pers. Uit de Int. Pers. Uit de Chin. Pers. - Suriname. - Curaçao. - Uit den Verren Vreemde. - Berichten der Afdelingen: (I. Breda, II. Rotterdam.) - Mededeelingen. - Mutaties van 19 tot 26 Maart 1924.

WIJN LEDEN wordt beleeft doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den zek. Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

WIE ZINGT DAAR? — DE „NEW EDISON“ —

Wij noodigen U uit tot een bezoek
KUNSTZAAL EDISON
DEN HAAG. LANGE POTEN 15
ROTTERDAM. WITTE DE WITSTRAAT 88
BATAVIA. RIJSWIJKSTR. (WELTEVREDEN)
MEDAN. HINDOESTRAAT 1-3

Old England
NIJMAN & PHILIPS
LADIES' AND GENTLEMEN'S TAILORS
COOLSINGEL 129 - - - ROTTERDAM

BESCHIKBAAR.

2DE SWEELINCKSTRAAT 131
Hutkoffers 85 x 50 x 38 f 11.-, 100 x 50 x 38 f 12.-
Ruim Koffers 100 x 50 x 50 f 13.50
Boeken Koffers f 8.-
Allen geh. gepantserd. Reparatie-inrichting

BATAVIA J A SEMARANG SOERABAYA MADJORA
A B M
INDISCHE UITRUSTINGEN
VOORDEELIGST ADRES:
AU BON MARCHÉ
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

A.H.I.T.

Het **ALGEMEEN HAAGSCH INSTITUUT VOOR TANDHEELKUNDE** (A. H. I. T.) te 's-Gravenhage, **Piet Heinstraat 2a**, Telefoon M. 4580, is onweerlegbaar de meest moderne en beste inrichting in Europa voor de behandeling van mond- en tandziekten. De behandeling geschiedt uitsluitend door bekwame tandartsen-specialisten, onder leiding van tandarts **Alex Mertens**. **Lage Tarieven**. De gedrukte tarieven zijn kosteloos aan het Instituut verkrijgbaar, hetwelk geopend is alle werkdagen van des morgens 8.30 uur tot des avonds 10 uur, behalve van 6-7 uur. Zondagsmorgens van 10-12 uur.

NATUUR WOLLEN ONDERGOEDEREN
VAN
Jansens & Tilanus
FRIEZENVEEN

Verkrijgbaar in alle qualiteiten en maten bij
ISERIEF & Co Magazijn „de Prijslijst”
DEN HAAG.
Veenestr. 16-18. Valeriusstr. 29.
Prijscourant op aanvraag gratis.

Waar dineert en lunched goed en goedkoop?
RESTAURANT BAZARSTRAAT
Bazarstraat 5-7 Den Haag
bij het Vredespaleis en de Scheveningsche Boschjes
is het eenige adres in Den Haag, waar U kunt Lunchen vanaf f 0.75 en Dineeren vanaf f 1.-.
Restaurant à la Carte den geheelen dag. Gebruik van dranken niet verplichtend. Geen fooien.
Aanbevelend, O. F. DE VRIES

Noordeinde 13
speciaal adres voor koopjes
in Bont-, Wintermantels, Demi's en Winterjassen, Overhemden, Dassen, Jaeger- en Macco-Ondergoederen, Regenmantels en Jassen in Gummi en Gabardine van f 25.- voor f 8.75, van f 35.- nu f 17.50, van f 50.- nu f 21.50 met zijde gevoerd enz., enz., 's avonds tot 9 uur geopend.

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES”
Telefoon M. 2739 Postrekening 69868
Weimarstraat 63, Den Haag.
In de onmiddellijke nabijheid van de Electr. tramlijnen 3, 5, 12 en de Stoomtram H. S. M.

Moderne inrichting, voldoende aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort voor de bezoekers.

Zwembaden - Kuipbaden - Douchebaden

Zwemabonnementen en Couponboekjes voor 50 Kuip- of Douchebaden op voordeelige voorwaarden.

Op verlangen Zout-, Zee-, en Dennenloofbaden.

Vereenigde Bakkerijen
DE HAAGSCHE BROODFABRIEK EN DE OUDE VETTE HEN
Bilderdijkstraat 139 - DEN HAAG - Tel. M. 3820

Onze kwaliteit staat mede bovenaan

Geregelde bezorging in DEN HAAG, SCHEVENINGEN, RIJSWIJK en WASSENAAR.
FILIALEN en DEPÔTS in alle wijken van Den Haag en Scheveningen.

RECOURT'S Strijkrichtir
WEIMARSTRAAT 251 - DEN HAAG
is het adres voor behandeling van fijne goederen als BOORDEN, OVERHEMDEN, BLOUSES enz.
Prijzen BILLIJK - Afwerking KEURIG

Het Eeuwgetijde der
Nederlandsche Handel Maatschappij
1824 - 29 Maart - 1924
door
Dr. CHR. TE LINTUM.

Den 29en Maart a.s. zal men te Amsterdam met groote plechtigheid in tegenwoordigheid van H.M. de Koningin den dag herdenken, dat Koning Willem I, de „Merchant King”, het besluit nam tot oprichting der wijdvermaarde Nederlandsche Handel Maatschappij.

Dat zal dan een feestdag zijn voor geheel Amsterdam, voor geheel Nederland en ook voor geheel Indië. Want, al heeft Amsterdam pas den hoofdzetel gekregen in 1831, al hebben vele provinciën van Nederland pas den directen invloed der Maatschappij gevoeld in den allernieuwsten tijd en al heeft Indië pas zijn eerste kantoor leeren kennen in 1825, zoo is toch de eerste stichting op 29 Maart 1824 voor allen van groot belang geweest. Die dag kan op alle kantoren der Maatschappij herdacht worden met dankbaarheid en — wat meer zegt — heel Nederland en heel Indië kan hem mee vieren en oprechte hulde brengen aan het lichaam, dat nu dan honderd jaar lang mee voorop gestaan heeft in het economisch leven van Moederland en Koloniën.

Juist nu — in den tijd van malaise na den grooten oorlog — kan die hulde met meer oprechtheid gebracht worden dan ooit tevoren, al zal de schittering van dit feest er waarschijnlijk minder om zijn.

Immers, juist in deze benarde tijden heeft de Maatschappij opnieuw hare beste zijde getoond: hare betekenis als bolwerk in geval van nood. Toen zij opgericht werd, was die betekenis lang niet dadelijk voor een ieder duidelijk, want er waren er te velen, die hunne particuliere belangen bedreigd zagen, al riepen ze niet allen, gelijk de Bataviasche kooplieden: „Niemand Handelt Meer!” Ook had ze toen geen leider als nu Dr. van Aalst, gehard in den economischen strijd en uitgezocht uit velen.

Toen zij later in de periode was gekomen van den gemakkelijken rijkdom en de rijpe vruchten kon plukken uit den vetten „Consignatie-boomgaard” (zooals de Gids-redacteur Zimmerman het uitdrukte), was er geen bolwerk noodig, want men kende destijds geen eigenlijke tijden van nood voor ons economisch leven. Het bolwerk deed geen zichtbaren dienst en scheen voor velen eer een sta-in-den-weg. Maar thans, in haar derde phase, nu de Maatschappij haar werk vooral gezocht heeft in de hoogere sferen van het economisch leven, in het bankbedrijf en daardoor meer dan ooit de schoonste leuze „leven en laten leven” kan volgen, thans kan zij zonder nijd of afgunst gehuldigd worden van alle zijden. Te meer dan, omdat een ieder hare waarde heeft kunnen zien als bolwerk in den razenden storm van 1914, toen haar leider voorop stond in den strijd voor economisch behoud. (Men leze slechts, in Treub's „Oorlogstijd”, hoe Dr. van Aalst toen voor alles raad wist en hoe het hoofdkantoor der N. H. M. toen het eerste hoofdkwartier was).

De „Vestigingen” der N. H. M., zooals men hare kantoren thans in den ruimsten zin kan noemen, strekken zich tegenwoordig zoóver uit, dat „de zon in haar gebied niet ondergaat”. Toch zal het feest nog overal op denzelfden datum gevierd kunnen worden, het eerst in Jokohama, dan in Shanghai, Hongkong, Singapore, Penang en de kantoren van

Brandstoffenhandel H. HAVINGA
Oud-Gezagvoerder Kon. Paketvaart-Mij in Ned. Oost-Indië
Lid van de Vereeniging „Oost en West”
Leverancier van het Koninklijk Instituut v. d. Taal-, Land- en Volkenkunde v. N.-I.
Kantoor: HOEKVADE 13a - DEN HAAG - TEL. N. 624

Piano's Org
G. A. J. VAN KALMTHOUT
Tel. 1562 NIJMEGEN Tel. 1562
Bisschop Hamersstraat 1-1a
Vleugels Kunstspelpiano

Nederlandsch-Oost-Indië, vervolgens in Rangoen en daarna in Nederland en eindelijk op de fabriek „Mariënborg” en aan het agentschap Suriname.

Immers, al die plaatsen liggen nog op de „Portugeesche” helft van de wereld, aan de van de datumgrens.

Wellicht, dat er over 50 jaren, bij een jubileum, twee dagen voor nodig zullen zijn, dan zou 't wel wonder wezen, als de Maatschappij haar vleugels niet nog veel verder had uitgezet over de landen bij den Grooten Oceaan.

Voor de lezers van dit blad zijn zonder twi- „Vestigingen in het Oosten” de meest interessante. Er zullen er genoeg onder hen wezen, die bij dachtte aan de N. H. M. dadelijk den naam „Faktorij” voor den geest krijgen, ja, die zelfs de Nederlandsche kantoren niet anders willen kennen dan dien titel. Alsof Batavia de hoofdzetel van Amsterdam slechts een filiale daarvan!

We zullen dan ook hier voornamelijk over die Faktorij te Batavia en wat daar behoort. De oprichting der N. H. M. zelf slechts met een kort woord gedenken, slechts zooveel als noodig is voor een goed begrip van de wording en de gevolgen der Faktorij e.a.

Toen de Indische koloniën omstreeks 1815 Engeland teruggegeven werden, was de Engeland aldaar veel in de macht van Britsche kooplieden geraakt. Ook Amerikanen hadden, gebruik van den toenmaligen wereldoorlog, connecties geknoopt op Java en elders, maar ten slotte daarvan weer verloren, toen zij, in 1812, in den oorlog geraakt waren. De Engelsche kooplieden waren niet zoo gemakkelijk weer te krijgen als de Engelsche ambtenaren. Zij zelfs een zeer sterke positie. Hunne schepen, namelijk een vrij behoorlijke uitbreiding, wat nog nooit mogelijk geweest was, Indische handel bestond. Uit Engeland de industrie meevoeren en uit Bengalen de Bovendien was er nog kans op een voordeelenvervoer, daar de Britsche regering meegaf ter deportatie naar Australië.

Voor de Nederlandsche kooplieden en die de verre expeditie naar Java e.a. wilden nemen, was er nagenoeg geen uitbreiding anders dan het weinige, dat een noodlijdende ring voor hare nieuwe behoeften kon zenden. Voor retourvracht waren er geen muskaat of kruidnagelen te koop, want die exploitatie Regeering zelf, in navolging van de vroegere (evenals de Japansche produkten). Koffie wel te krijgen, zelfs tamelijk veel, doch die op de vrije markt van Batavia dan nog meekocht door de Engelschen, die, naar men de prijzen veel te hoog opjoegen en hun verlies maakten door de winsten op hun katoentjes, en gedeporteerden.

Wanneer men daar nu nog bij bedenkt, Nederlandsche particuliere kooplieden, wegens tweehonderd-jarige monopolie der V.O.C., den weg naar het verre Indië niet kenden en stand der Indische valuta wanhopig was voor Nederlandschen handel, dan is 't waarlijk wonder, dat de koloniale handel in Rotterdam, Antwerpen, enz. na 1815 slechts langzaam weer opkwam.

We wilden dat hier gaarne even in 't licht opdat niet langer wordt nagepraat wat Mr. man en anderen, meer vrijhandels-advocaten geschiedschrijvers, zoo ijverig beweerd namelijk, dat de malaise in dien handel alleen te wijten was aan de slaperigheid onze vaders. Wie de omstandigheden in neemt en vooral ook denkt aan den geografische factor, den grooten afstand van 20.000 K.M., menschen niet zoo licht veroordeelen. Hij licht zelfs nog eer lof over hebben voor onderne als Harlsen te Amsterdam en Anthony van Ho

HET VAN OUDS BEKENDSTAANDE
MUZIEKHUIS „TENZER”
PAUL KRUGERLAAN 114
Gramophoons in alle prijzen vanaf f 15.—
Gramophoonplaten vanaf f 1.50
Reparatie-inrichting voor alle soorten muziekinstrumenten
VERZENDING NAAR OOST EN WEST

Hoedencursus

Cursus voor Dames en Jonge Meisjes in het maken van Garneeren van alle soorten DAMES- en KINDERHOEDEN, f 15.— per cursus van 21 lessen.
SPREEKUR: dagelijks van 10 tot 7 uur.
D. C. DE RUIT—v. d. WAAG,
v. h. Leerares Haagsche Vakschool v. Meisjes
27 CH. DE BOURBONSTRAAT en ELSTSTRAAT 27

1ste klas KLEERMAKERIJ voor DAMES en HEEREN
OPGERICHT 7 APRIL 1904
VALERIUSSTRAAT 64 BOVEN DE GRUIJTER.
Inrichting voor Reparatiën, Veranderen en Oppersen tegen vooraf bepaalde prijzen.
AANBEVELEND:
W. HEIJER, Valeriusstraat 64.

Rotterdam, die geregeld hunne schepen uitzonden en hunne handelszaken dreven op Java c.a. le stiel is gemakkelijk, energie te loonen, als de tschaasen goed zijn, maar hier waren ze inderdaad cht. De meesten meenden, dat de Regeering moest en, d.w.z. de Koning, die immers haast evenzeer er was van de koloniën als later Koning Leopold van den Congo-staat.

Menigeen had wel gaarne gezien, dat de oude uitlijning van alle buitenlanders teruggekomen ware, maar dat ging niet, ten minste niet tegenover Engeland. De Koning trachtte toch in die richting te gaan door ten minste het verschil in invoerrechten tusschen Engelsch en Nederlandsch goed zoo groot te maken als 't maar kon. Doch ook dit was op den duur niet vol te houden; Engeland drong steeds aan een vaste verhouding, en juist in 1824 was die Nederlandrang niet meer te stuiten; het Eindverdrag met Engeland stond gesloten te worden, waarbij de wissel van Britsche goederen werden gelimiteerd op dubbele van wat de Nederlandsche moesten

Het was dus geen toeval, dat H. W. Muntinghe, zulle van den Raad van Indië, om dezen tijd naar Nederland kwam om den Koning de oprichting van een lichaam met groote kracht van kapitaal voor te stellen.

Was ook geen wonder, dat Willem I dadelijk het idee instemde, want deze monarch hield de krachtmiddelen in den economischen strijd, die hij nog pas tevoren zijne Belgische stichting de *Compagnie Générale van Brussel*.

Voor Holland de Nederlandsche Bank, voor België de *Société*, voor Indië de N. H. M., dat scheen hem 2, toen schoone trits.

Maar Muntinghe wilde nog méér gedekt zijn; hij woe en verkreeg verlof, om de meening der kooplieden te vragen in de Belgische en Hollandsche landen. In België vernam hij geen bezwaren, in Holmeekred wel, maar toch minder dan hij vermoed had. zoolaten Gijsbert Karel van Hogendorp kwam met het idee van handelsvrijheid (hoewel de *laissez-faire*). Te Amsterdam, de meeningen nog al verdeeld waren, vond Muntinghe vooral steun bij den vroegeren boekgester (bureau-chef) van het Oost-Indische huis, *Rant*.

Het slot was, dat Muntinghe bij den Koning terug kwam met een over 't algemeen gunstig rapport, en zette Willem I dadelijk een grooten spoed achter de zaak. Den 29en Maart verraste hij, van Amsterdam uit, zijn minister Elout, die nog wachtte op de luiting van het bovenvermeld Eindverdrag met Engeland, door het besluit tot oprichting eener *Compagnieschap zonder firma*, de *Nederlandsche Handel Maatschappij*.

Wat er, vóór het openbaar maken van dit besluit, besproken is met Muntinghe (en anderen?) is ons niet bekend. Misschien komt het thans aan den dag in het groote Gedenkboek..... Zeker is het, dat het besluit gewaagde van *heelwat meer* dan een naam tot bevordering van den handel op de koloniën. Het sprak van *den overzeeschen handel* 't algemeen en ging blijkbaar uit van de overzeesche wereld moest worden bevorderd, de wereld-vaart te brengen in het toen ook onder taise zuchtende Koninkrijk der Nederlanden. De handel moest in 't bijzonder werk en afzet bezorgen in de Nederlandsche (ook Belgische) industrie en plooi geven aan de Nederlandsche scheepvaart. De verplichtingen heeft de N. H. M. dan ook van beginne af gehad en verder door alle tijden behouden. Wat de koloniën in 't bijzonder betraf, werd haar de plicht opgelegd, den landbouw en visscherij te ontwikkelen.

gebied, waar destijds de Nederlandsche handel *mogetijk* was, omvatte nog niet de *gansche* wereld, maar toch een grooter deel daarvan dan tevoren. In Azië waren nu immers, behalve de koloniën, Zuid-China, Perzië en Arabië, ook

de Britsche koloniën toegankelijk. In Amerika waren alle vroegere Spaansche en Portugeesche bezittingen, pas door de Monroe-leer verzekerd van hun duurzame onafhankelijkheid, geopend voor den algemeenen wereldhandel.

Dat aan al deze streken in ernst gedacht is bij de oprichting der Maatschappij, lijdt geen twijfel. En het is ook alleen in verband hiermee begrijpelijk, dat het kapitaal, oorspronkelijk gesteld op 24 miljoen gulden als maximum, definitief bepaald werd op 37 miljoen (toen de inschrijvingen zoo verrassend hoog liepen, al dadelijk op den eersten dag).

Nadat die 37 miljoen waren toegewezen (aan den Koning de volle 4 miljoen en aan de overigen 50 % van hun inschrijvingen), kwamen de hoofdaandeelhouders in de verschillende plaatsen van intekening bijeen en kozen vertegenwoordigers voor een vergadering met de commissarissen van den Koning (die 4 1/2 % op de aandelen garandeerde). Hier werden de Statuten opgemaakt, *Artikelen van Overeenkomst* geheeten, omdat ze feitelijk een contract waren met den Koninklijken garant. Volgens die „Artikelen” zou het bestuur bestaan uit een President en vier directeuren benevens een secretaris. Deze werden alle voor de eerste maal vrij door den Koning benoemd, hoewel de vier directeuren eigenlijk door hem uit een voordracht hadden moeten gekozen worden.

Het bestuur nam zitting in Den Haag en wel in een bijgebouw van het paleis in 't Noordeinde, dus direct onder het oog van den garant. 't Is er voor de eerste bestuurders geen heerlijkheid geweest. Ze waren verplicht om groote dingen te ondernemen op nagenoeg onbekend terrein en dan nog op risico van den Koning. Dat dit niet gemakkelijk ging, bewijst alleen al het feit, dat na drie jaren reeds de derde president optrad (dit was Graaf G. Schimmelpenninck, Rutger Jan's zoon).

Toen, in 1827, waren er al heelwat nadeelige proefnemingen gedaan in de nieuwe Amerikaanse republieken en ook in China en in de Levant. Bij het optreden van Schimmelpenninck werden die in eens opgegeven en nu werd het kapitaal (door inkoop van aandelen tegen den beurskoers, beneden pari) op de oorspronkelijk bedoelde 24 miljoen teruggebracht.

Een radicale reconstructie, waarbij feitelijk de N. H. M. tóch tot een *handelslichaam voor de koloniën* werd gemaakt.

Nu werd dus haar hoofdbedrijf buiten Nederland geconcentreerd op de *Faktorij* te Batavia, opgericht in 1825, volgens art. 45 van de Artikelen van Overeenkomst, luidende:

„Daar de aangelegenheid der ondernemingen van de Maatschappij in 's Rijks Oost-Indische bezittingen, in verband beschouwd met den grooten afstand, bijzondere voorziening vereischt, zal aldaar, en wel bepaaldelijk te Batavia, een ondergeschikte tak van bestuur worden gevestigd onder de benaming van *Factorij*, tezamen gesteld uit een voorzitter en vier leden, die door de Directie benoemd en bij een besluit van dezelve ontslagen zullen kunnen worden.”

De *Factorij*, die dadelijk onder den President A. J. L. Ram haar zetel opgeslagen had aan de Kali Besar, was te Batavia lang niet met algemeene vreugde begroet. De kooplieden aldaar, die juist in den revolutie-tijd en onder het Engelsche tusschenbestuur voor 't eerst eenige goede kans gekregen hadden om de vleugels uit te slaan, vreesden, dat de *Factorij* den ouden monopolie-toestand terug zou brengen. Een spotprent, met het onderschrift „Niemand Handelt Meer”, die de Ned. Handel Maatschappij voorstelde als een vervaarlijk monster, dat de koopvaardij-schepen met volle lading inslokte, deed bij hen opgeld.

De verzekering in de „Artikelen”, dat de Maatschappij „geen enkel uitsluitend recht van welken aard ook” verkregen had of verkrijgen zou, had weinig geloof gevonden. Immers, al dadelijk in 1825 had men gezien, dat een schip van haar arriveerde met last aan den Gouverneur-generaal, om 12.000

Rund-, Kalfs- en Varkensslagerij „HOUTRUST”
Obrechtstraat 628 Tel. M. 4719
Levert uitsluitend te kwaliteit Hollandsch versch geslacht tegen billijke prijzen & Nette bediening
Thuisbezorging zonder prijsverhooging
Aanbevelend, **F. Ph. SATONY**
DEN HAAG OBRECHTSTRAAT 628

GROTE SORTERING
LINGERIE EN HUISHOUD-GOEDEREN
INDIËSE UITRUSTINGEN
HUWELIKSUITZETTEN
v.s.
GERZON

P. VAN DEN BRUL
Veenestraat 15 Den Haag
Amsterdam, Hoorn, Leeuwarden, Groningen, Hilversum
Heeren-, Jongens- en Kinderkleeding
Speciale afdeling voor
Kleeding naar Maat

Voor het bereiden van een voortreffelijke Rijsttafel zijn de
Recepten van een Ind. Kokki
onmisbaar
„De Ind. Rijsttafel” door **FR. BLOM**, Schrijver van „Moderne Kookkunst”, verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgeefster Nobelstraat 20, Den Haag.
Prijs f 1.00

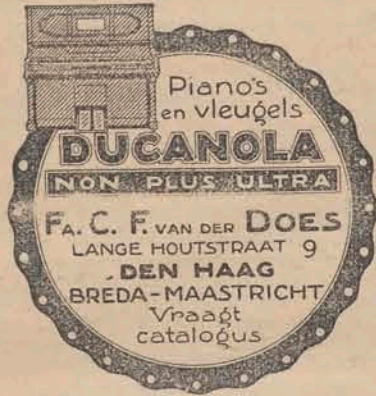
P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
DIVAN met verstelbaar hoofd,
Gobelin overtrek à **f 27.-**
f 27.-
Goedkoopst adres voor het meubeleeren en stoffeeren van woningen

MEUBELHUIS „DE WEST”
COMPLETE MEUBILEERING
UITERST BILLIJKE PRIJZEN
DEN HAAG - WEST-EINDE 73

Modemagazijnen
HENNEMAN & PLUKKER
Valeriusstr. 28-38
DEN HAAG

Grootste Speciaal Magazijnen
in Japonnen, Blouses, Rokken,
Peignoirs, enz. enz.

Gedurende den Winter steeds nieuwe zendingen voile Blouses en Japonnen voor Indië

Magazijn van

Heerenhoeden en Pelterijen

EDUARD PELGER

Prinsestraat 35 - Den Haag

Telefoon 3902

BESCHIKBAAR.

VERZAMELAARS

Zij, die Kunstvoorwerpen willen verkopen of hunne verzameling wenschen te completeeren, worden attent gemaakt op de rubriek Vraag en Aanbod in het Maandblad

NEDERLANDSCH-INDIË

OUD EN NIEUW

Prijs f 2.50 per annonce van ten hoogste vijf regels. Ter kennismaking wordt op aanvraag gratis een nummer van ons Maandblad toegezonden

NOBELSTRAAT 20 TEL. H. 1987*

DEN HAAG

BESCHIKBAAR.

Verschenen:

DE NATUURLIJKE GENEZENDE MIDDELEN
van Dr. JULIUS HENSEL

en hunne toepassing bij meer dan honderd der meest voorkomende ziekten kwalen en aandoeningen.

Een zeer nuttig en praktisch boek voor alle tropengangers.
Gedrukt op gesatineerd papier 189 pag. flink formaat, lugenaald, prijs f 1.80.

Wordt na ontvangst van het bedrag franco toegezonden door

Firma W. VAN DER SLUIJS Sr. - APELDOORN.

Kantoor Ned. en Kol. - „Hensel-Werke“.

picol gouvernementkoffie direct aan de Factorij af te leveren voor de uitvoerlading. Was dat niet de oude manier van wijlen de Compagnie?

Van der Capellen had tegengestribbeld, had bevestigd, dat de koffie reeds was aangekondigd ter publieke veiling te Batavia en had slechts 2000 picol gegeven, maar later was hetzelfde spel herhaald met meer succes.

Toen de koffie, door daling der prijzen, ten slotte toch nog verlies aan de N. H. M. bezorgde, was dat te Batavia een reden tot „Schadenfreude“, maar daarop werd de Gouvernements-opiumlevering, sinds 1808 geregeld publiek verpacht, in handen der Factorij gegeven tegen betaling van f 2.588.644 voor de jaren 1827, '28 en '29. Dit leverde méér voordeelen op en werkte er niet weinig toe mee, dat Schimmelpenninck in zijn „Aanspraak tot de aandeelhouders“ van 1829 kon zeggen, dat de toekomst er niet kwaad uitzag en dat, nu de Java-oorlog zijn einde naderde, de tijd der verliezen weldra voorbij zou zijn.

Wie thans de Factorij te Batavia kent, kan zich haast niet voorstellen, hoe impopulair die in haar eerste tijd geweest is. Evenmin als het tegenwoordige geslacht kan begrijpen, hoe weinig aanzien die andere stichting van Willem I, de Nederlandsche Bank, in haar kinderjaren gehad heeft te Amsterdam.

Het zou intusschen onbillijk zijn, aan de Bataviasche kooplieden van 1825 en volgende jaren geheel en al ongelijk te geven in hun appreciatie. Voor Batavia als handelsstad moest de Factorij nadeelig zijn; de particuliere groothandel kwam er in de verdrukking, zoodat Singapore zooveel te gemakkelijker boven Batavia uit kon komen.

Toen, na 1830, de Nederlandsche Handel Maatschappij opnieuw werd gereconstrueerd en ditmaal veel radicaler, werd de toestand nog geheel anders. Het is niet waar, dat er in 1830 of '31, tijdens den Belgischen opstand, ernstig sprake is geweest van opheffing der Maatschappij. 't Is trouwens verwonderlijk, dat men zoo iets heeft kunnen gelooven van een stichting van Willem I. In de vergadering van aandeelhouders is er door één lid — *terloops* — even van gesproken, verder niets. Er is absoluut niet op ingegaan. Trouwens, het plan van Van den Bosch, om Java snel productief te maken door een Staats-exploitatie met gedwongen arbeid (het zogenaamde Cultuurstelsel) was toen reeds aangenomen en dat kon moeilijk worden doorgezet zonder de Handel-Maatschappij.

Wel is de omvang der Maatschappij ingekrompen in 1831. De hoofddirectie, nu verplaatst naar Amsterdam, werd gebracht van vijf op twee leden. En zoo geschiedde ook met het bestuur der Factorij; aan de Kali Besar zetelden voortaan naast den voorzitter slechts twee directeuren. En zoo is het lang gebleven, hoewel de werkzaamheden er veel drukker werden dan ze in den beginne geweest waren.

Van den Bosch, de groote voorvechter in die dagen van de leuze „werken is het eerst noodige“, begon dadelijk met kracht aan de invoering van zijn Cultuurstelsel. Hij had de N. H. M. daarbij nog te meer nodig, omdat de Belgische opstand de financiering van die invoering door de Regeering zelf geheel onmogelijk maakte. De Maatschappij, die in 1833 nog een kapitaal had van 21 millioen, moest successievelijk voorschotten verschaffen tot 40 millioen toe, zoodat ze genoodzaakt was in 1835 en '37 twee leeningen te sluiten van 10 en 13 millioen.

Maar ze kreeg dan ook, als geldschieder, behalve een behoorlijke rente, niet meer of minder dan de volledige consignatie van alle gouvernements-producten, die naar de Nederlandsche markten vervoerd zouden worden. Ze werd, volgens het bekende Consignatie-stelsel, *alleen-agent* voor de Regeering, en dat tegen een provisie, die de eerste jaren zeer hoog was en later ook nog altijd aanzienlijk. Nu kwam de tijd, dat het kantoor aan de Kali Besar den naam kreeg en verdiende van „de kleine Compagnie“ (tegenover de „Groote Compagnie“ te Weltevreden). Nu ging ze inderdaad gelijkenis vertoonen met het vroegere bedrijf der V.O.C. op het

Wij fotografeeren U thuis
zonder verhooging

INLICHTINGEN:

FOTO-PERSBUREAU
Lange Poten 15a - DEN HAAG - Tel. H. 1741

Kasteel van Batavia, hoewel toch het „Niemand Handelt Meer“ nooit geheel tot werkelijkheid worden is. Gemakkelijk werd het werk hierdoor voor de Factorij niet, veel minder dan voor de Hoofddirectie te Amsterdam, die slechts de dukten had in ontvangst te nemen en de provisie op te strijken. De Factorij had te zorgen, dat de produkten uit alle deelen van Java en later ook uit eenige streken der Buitengewesten geregt naar Batavia gevoerd werden en dan op zijn deeligst werden verladen in de aanwezige schepen. Dit was een *concentratie en distributie*, die moeite en hoofdbrekens kostte, hoewel de bestuursambtenaren van hoog tot laag ten plicht hadden naar vermogen mee te werken.

De kunst was, elk schip vol te krijgen volgens vaste methode: tin onderin, dan een gelijkmatige lading of van suiker of van koffie en vervolgens „garneering“ met rotting en bijlading met goederen. Dit moest elk jaar in een paar maanden gebeuren voor alle schepen. Vooral in 't begin moest het veel „sucsa“ gegeven hebben; te omdat, onder den druk van den Belgischen opstand, de aandrang om steeds meer produkten te duren groter werd. Op den duur ging het natuurlijk gemakkelijker, werd het tot vaste routine zelfs tot een onvermijdelijken sleur.

Met den exporthandel had de Factorij niet te maken, met den importhandel wel. Wat de opbrengst betreft, had ze niet meer, als vóór 1830, te zoeken voor den verkoop in 't land, doch alleen voor de aanvoer uit Bengalen en de Levant als *agent* van de Regeering.²⁾ Maar de *katoenen goederen*, *calicots* uit Twente etc., moest ze zien te plaatsen op Java en elders voor de Handelmaatschappij. Ze had dit van den beginne af reeds gedaan met de katoentjes uit Gent en omgeving, in de eerste jaren na 1830 met goederen, in Engeland gekocht, daarna moest het gebeuren met de produkten van de nieuwe gestichte katoen-industrie in Twente, Breda, Leiden, de koloniën der Maatschappij *Weldadigheid*, enz. Hierbij moest nog altijd geconcurreerd worden met de Engelsche importeurs, dat was bijna ondoenlijk. Toch is het gebeurd, en weten nu, na het bekend worden der *geheimde waadcontracten*, op welke wijze. De Koning, als eerste belanghebbende bij het gansche bed, voor alles raad moest schaffen, garandeerde verlies op de katoenen goederen tot een bedrag van 12 %. Men kon deze 12 % ook beschouwen als uitvoerprijs of als een restitutie van het invoerrecht, dat juist in dien tijd, op aandrang van Engeland, eindelijk op de katoentjes voor Indië gelegd, op grond van het Eindverdrag. Hieruit de strenge geheimhouding te verklaren, die o.a. gemaakt heeft, dat de N. H. M. vanaf 1835 absoluut niets meer publiceerde, ook geen „Aanspraak“ meer. Weldra werd trouwens dit invoerrecht *extra* teruggegeven! Met dat al was de verkoop katoenen goederen voor de Factorij toch nog gemakkelijk, en hij werd nog weer meer bemoeilijkt toen, na 1840, de geheime contracten officieel den opgeheven, hoewel ze toch in de praktijk wat doorwerkten. Toch verloor de N.H.M. ook iets van hare sterke crediteurs-positie, die de Factorij soms haast machtiger had doen zijn het Gouvernement zelf. De bekende minister van Hall, reorganisator der benarde Rijks-financiën, loste namelijk uit zijne gedwongen leening van 127 millioen (toenmaals „vrijwillige leening“ genoemd, o veelgeprezen eerlijkheid der vaderen) driekwart van de voorschotten der N. H. M. Eigenlijk had hij alles willen aflossen, maar gelukte niet: een „zilveren band“ van 10 millioen bleef nog bestaan tot 1849, het einde van het 25-jarige tijdvak der Maatschappij.

Toen dit einde begon te naderen en het consigna-

²⁾ Evenzoo moest ze, als agent van de Regeering, benoedigheden voor 't Gouvernement aanvoeren, zoodat haar kantoor te Amsterdam feitelijk een onderdeel van het Ministerie van Koloniën werd.

Grand Pension VILLA DES ROSES

DUINWEG 22, VAN STOLKPARK
Scheven. Boschjes.

Eerste Rang Familie-Pensioen

Stroomend Koud- en Warm Water

Voor groote Families speciale overeenkomsten

Hotel „PROMENADE”
Oude Schev. weg 21
TEL. SCH. 454

Aangenaam Zomer- en Winterverblijf
Prachtige ligging :: Matige Prijzen

GEOPEND
Holl.-Ind. Restaurant „NOBACK”

Groot Hertoginnelaan 105 Telef. M. 1027
Tevens uitzending van Holl. en Ind. Diners.
Rijsttafel . . . vanaf f 1.25, f 1.50, f 2.— en hooger.
Holl. Diners . . . vanaf f 0.70, f 0.95, f 1.25 en hooger.
Beleefd aanbevelend, MEVR. NOBACK
Pension Restaurant
Jacob Hopstraat 1 Groot Hertoginnelaan 105

geheel van af te komen. Maar daarleggenover moest ze toen goedvinden, dat van de gouvernementskoffie en de gouvernementssuiker vorolaaen een deel zou verkocht worden op de vrije markt te Batavia (15.000 picols van ieder).

De particuliere groothandel aldaar, die altijd wel wat had overgehouden, b.v. van de suiker der fabrieken buiten contract met het Gouvernement, kreeg nu weer betere kansen. Maar hij had daarbij last van groote geldschaarschte, en de N. H. M. toonde zich niet bijzonder coulant om hem hierin te helpen. Zij besteedde haar vrijgekomen 8 miljoen liever in eigen handel en in voorschotten op particuliere consignaties. Vooral op aandrang van den directeur Van Taack Trakranen sloeg ze het oog weer op Amerika, dat in die dagen weer zooveel van zich deed spreken. Ze begon met import van ruwe katoen uit de Vereenigde Staten en van koffie uit Brazilië. In 't Oosten nam zij, bij de opening van Japan, de factorij van 't Gouvernement op Decima over en stichtte ook een nieuw kantoor te Singapore, voor den goederenhandel. Zelfs in Australië, waar juist goud ontdekt was, trachtte ze handelsverbindingen aan te knooien.

De Factorij te Batavia moest zich vooral toeleggen op nieuwe particuliere consignaties en verder op eigen ondernemingen van cultuur en handel. Bekend is haar poging om toen al petroleum te ontfinnen en om katoen te leveren voor de Nederlandsche industrie (tijdens den Amerikaanschen Burgeroorlog). Beroemd is de financieele steun, dien zij gaf vanuit het agentschap te Singapore bij de oprichting der Deli-Maatschappij.

De energieke Poolman, die juist in 1854 president van de Factorij was geworden, had veel meer gewild, vooral op 't gebied van 't financieren van allerlei ondernemingen, ook van particulieren handel. Dit werd echter vanuit Amsterdam tegengehouden, en nu verschenen andere lichamen op het toneel, om dit werk te doen. Vooreerst de Ned.-Indische Handelsbank, opgericht door Mendel's Holding Company „de Algemeene Maatschappij voor Handel en Nijverheid” te Amsterdam (die ook de Ned. Indische Spoorwegmaatschappij in 't leven riep). Verder de N.-I. Escompto-Maatschappij, de Internationale Crediet- en Handelsvereniging „Rotterdam”, de Rotterdamsche Bank en de Firma Dorrepaal & Co.

Zoo verloor de Factorij iets van hare alles-beheerschende positie, maar ze bleef toch nog verreweg de eerste en deed zelfs in vele streken van Java nog meer van zich spreken dan tevoren, door de oprichting der kantoren te Cheribon, Tegal, Pekalongan en Tjilatjap.

In den import van Nederlandsche katoenen goederen speelde ze nog lang een groote rol, en maakte daarvan nog groote oorlogswinsten tijdens den Amerikaanschen Burgeroorlog. Maar toen na 1865 de terugslag kwam, gaf zij dit bedrijf spoedig op, wat o.a. ten gevolge had, dat de Haarlemsche weverij van Wilson stopgezet werd, terwijl de voornaamste Twentsche fabrikanten zichzelf verder wisten te helpen.

Intusschen liep het tweede 25-jarig tijdperk der N. H. M. langzamerhand ten einde en nu waren de politieke veranderingen voor haar nog grooter dan omstreeks 1848. 't Begon met de revolutie van 1868 in Japan, die de connecties aldaar veel minder gemakkelijk maakten en zóó onvoordeelig, dat de Japansche agentschappen, na veel getob, ten slotte werden opgeheven (1881).

Daarna kwam het besluit tot afschaffing van het Cultuurstelsel in 1870, waardoor, volgens J. C. Zimmerman, „de consignatie-boomgaard gesloten zou worden.” Tegelijkertijd werd de agrarische wet van de Waal aangenomen, die de gelegenheid opende voor een groote ontwikkeling van den particulieren landbouw. Bovendien bracht de comptabiliteitswet van Fransen van de Putte een groote verandering in de financieele verhouding van de koloniën tot het Moederland, terwijl de opening van den Engelschen telegraafkabel en de oprichting der Maatschappij

HOTEL-RUBRIEK

AMSTERDAM

HOTEL CENTRAL
Damrak 18

HOTEL KRASNAPOLSKY
Warmoesstraat 171-181

THE AMERICAN
LUNCHROOM Cy.
Kalverstr. 16-18

BESCHIKBAAR.

RESTAURANT „LA RÉSERVE”

Rembrandtplein 44-48

APELDOORN

Mevr. SANDBERG—v. Leeuwen biedt ná 1 Augustus aan
huisvesting voor Kinderen of jonge Meisjes.
Uitstekende referenties. Apeldoorn, Kerklaan 17.

'S-GRAVENHAGE

PENSION
„ARCHIPEL”
Balistraat 32

BESCHIKBAAR.

Hotel Rest. „DUINOORD”
Sweelinckplein
Spec. bezocht d. Ind. Fam.
OOSTERWIJK & V. D. LUIJCK

Pension „VAN ARNHEM”
77 Gr. Hertoginnelaan
Tel. M. 985 - Refer. van
vooraanst. Families voorh.

Lunchroom „THOMSON”
Thomsonlaan 31, Den Haag
Gezellig Zitje. Bill. prijzen
1ste kl. Consumptie.
Aanbevelend, J. VENEMA.

Pension Dames Lugtenburg
en Wegner. Parterre disponibel. Bad en Telefoon.
v. Boetselaarlaan 61

HAARLEM

HOTEL-PENSION „MINERVA”

Parklaan 86-94, Tel. 433

NIJMEGEN

HOTEL REST.
„DE KEIZER”
Spoorstraat 7

HOTEL CAFÉ REST.
„DE POORT VAN KLEEF”
Groefstraat 2-4

WASSENAAR

HOTEL-PENSION
„DE KIEVIT”
Voll. Pens. vanaf f 7.— p.d.

BESCHIKBAAR.

Haagsche Coöperatieve Keuken
Restaurant

Kepplerstraat 274 Tel. M. 2313

Lunch 12—2 uur vanaf f 0.65
Diner 5—7 uur vanaf f 1.—

Diverse Schotels à la carte.

Uitzending door de geheele stad à f 0.76 PER
MAALTIJD en f 0.14 bezorgloon PER BUS.

BESCHIKBAAR.

STENDERT BRUIN

VALERIUSSTRAAT 70-72 LUBECKSTR. 31
DEN HAAG

Manufacturen
Lingerieën
Bonneterie
Tricot Onderkleeding
waaronder
Janssen & Tilanus
Vriezenveen

**Dames-
Confectie**
met speciale
Maatafdeeling

FILIAAL: Neptunusstraat 76-78, SCHEVENINGEN

BESCHIKBAAR.

contract vernieuwd zou worden, paktten zich onkere wolken samen boven de N.H.M. en haar drijf in Indië.

De Grondwet van 1848 namelijk, die in Nederland in alle politieke toestanden zooveel verandering bracht, beteekende voor de verhouding tot de koloniën eigenlijk een geheel ommekeer. Terwijl de tevoren feitelijk Koninklijk geweest waren, werd ze nu pas werkelijk Nederlandsch Rijksgebied. De Kamers verwierven er geregelden invloed op, ook werd de Indische begroting er voorloopig nog vastgesteld. De nieuwe Tweede Kamer met hare morbeckiaansche meerderheid kreeg óók het nieuwe consignatie-contract te behandelen, en daarbij kwam de alleen-agentuur der N. H. M. niet weinig in gevaar. Ze werd ten slotte wel gered, maar op zulk een wijze, dat ze bijna niets meer waard was. De drawback was een nieuw geheim inwaadcontract, het laatste en tevens het grootste contract, dat wederom bedoelde, de Nederlandsche katoen-industrie te steunen, maar dat nu een ganschen last daarvan wierp op de N. H. M. Het schreef namelijk voor, dat deze voortdurend in bedrag van 11 miljoen gulden van haar kapitaal moest besteden in den lijnwaadhandel.

Zij heeft dat vier jaar lang gedaan en een vijfde jaar nog 8 miljoen, en dus in dien tijd werkelijk de eigen middelen der Twentsche industrie gesteund. Die vijf jaren heeft de Factorij weer een zeer moeilijken tijd gehad voor haren importhandel. En de Maatschappij zelf, die tevoren, in de jaren van 1833 tot '49, zooveel verdiend had, dat zij eerst de verliezen had kunnen goedmaken, vervolgens matige dividenden uitkeeren en ten slotte nog hare aansprekers verheugen met een half aandeel gratis f 539.07 op elke actie van f 1000, kon nu slechts in matige uitkeeringen doen. De voordeeligste tijd was de laatste voorloopig voorbij.

We willen hier niet lang stilstaan bij de vraag, of de wijze, waarop in die lucratieve jaren van de onbreidelde, ja overdreven werking van Cultuur- en consignatiestelsel, de groote winsten voor Staat en Maatschappij verkregen zijn. De nadelen daarvan zijn al zeer dikwijls in sterke kleuren gechilderd en alle thans levenden zijn wel overtuigd, dat het zóó niet had moeten voortgaan. Het verzet der mannen van '48 en later van Multatuli en Francken van de Putte, hoewel in hun tijd nog zoo vaak als gevaarlijk idealisme gebrandmerkt, wordt thans wel door iedere beschouwd als een gelukkig streven, dat noodig is geweest voor het wezijn, ja, voor de behoud van Indië.

De voordeelen, die aan het stelsel vóór 1848 (en ook nog lang daarna) den onbeperkten lof van de velen hebben bezorgd, betroffen vooral het o.a. Nederland. De N. H. M. had uit hare winsten de Nederlandsche katoen-industrie op de been geholpen en den Nederlandschen scheepsbouw uit zijnerval opgericht. Zij had verder (haar hoofddoel) de Indische produkten weer op de Nederlandsche markten gebracht en zelfs de suiker- en koffiecien nog meer beroemd gemaakt dan de missen van Leipzig en Frankfort. De Nederlandsche Staat had met de Indische baten zijn financiën (na van de saineering) in goeden toestand kunnen houden.

Voor Indië was het een voordeel geweest, dat de velen anders inderdaad veel nieuw werk geleerd hadden, wat later zeer goed te pas is gekomen. En een ander voordeel, dat de verkeerswegen in vele streken belangrijk verbeterd waren. Wat in 't bijzonder de Factorij betreft, die had ervan geprofiteerd, om de positie te Batavia tot een zeer sterke positie te maken. Ze was bij velen benijd, bij zeer velen geminacht en voor allen onmisbaar. Hare agentschappen, sinds 1826 gevestigd te Semarang, Soerabaja, Padang en later te Menado, Makassar en Palembang, hadden ieder in hun omgeving een dergelijke verschende positie verkregen.

In 1853 wist de N.H.M. het omineuze contract van 1849 beperkt te krijgen tot een verplichting om slechts 8 miljoen van haar kapitaal meer in den lijnwaadhandel te gebruiken en in 1854 wist ze er

Hôtel de l'Europe

AMSTERDAM

HUIS VAN DEN EERSTEN RANG
ZALEN VOOR PARTIJEN

ROSE
ARK
Pensio
Water
reenkom

Aan de Leden van „Oost en West”

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad” is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

- 1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoop te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,
- 2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

DE UITGEEFSTER.

V. MASSARO

KAMPERSINGEL 50 - HAARLEM

LEVERANCIERS VAN MARMER, MOZAIËK, STEEN- EN HOUTGRANIET VLOEREN, LAMBRIZEERINGEN, AANRECHTBLADEN GOOTSTEENEN, TRAPPEN, PLINTEN enz.

CONSTRUCTEUR VAN BETONWERKEN

Specialiteit in KUNSTSTEEN EN KUNSTMARMER

Zijt Gij Abonné

van het rijk Geïllustreerde Maandblad

NEDERLANDSCH INDIË OUD EN NIEUW

Zoo niet, vraag dan gratis proefnummer aan bij de Administratie

PRIJS PER JAARGANG f 20.—

Te voldoen in twee halfjaarlijkse termijnen van f 10.—

Losse nummers f 2.50

Nobelstraat 20 Den Haag

Telefoon. H. 1987*

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant te Rang.

Schoonste Ligging - Modernste Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

„Nederland” een omwenteling bewerkten in de verkeersverhoudingen, ook tusschen de N. H. M. en de Factorij. Endelijk volgde in 1872 nog de afschaffing der differentieele rechten.

De N. H. M. begreep nu, onder deze geheel nieuwe omstandigheden, een nieuwen koers te moeten inslaan. Zij wist uit hare „Artikelen van Overeenkomst” het belemmerende verbod van „in fondsen of in den wissel te speculeeren” te doen verdwijnen en kon zich daardoor op den duur een plaats verwerven onder de grootste bankinstellingen van de wereld.

Ze vergat intusschen hare oude bedrijven niet; ze toonde, naast de kunst om de bakens te verzetten, een gezond conservatisme. Wel geraakte de gewone goederenhandel steeds meer op den achtergrond, maar de particuliere consignaties groeiden na 1874 nog zeer sterk aan. En bij rampen als de suiker-crisis van 1884 (waarbij de N. H. M. mede belangrijke steun verleende) zag ze ook hare beteekenis als cultuurmaatschappij nog belangrijk toenemen. De afdeling der Factorij voor cultuurzaken en consignatie-verkoop werd steeds omvangrijker. De afscheep van Gouvernementsprodukten bleef ook nog lang een grooten omvang behouden, want al verdween de suiker vrij snel en de koffie langzamerhand, het Banka-tin kwam veel van 't verlies vergoeden, zoodat de Rijksagentuur in 1913 nog liep over ± 40 miljoen gulden. Pas de oorlog heeft dit bedrijf eindelijk haast tot niets teruggebracht.

Het eigenlijke bankbedrijf is pas gekomen omstreeks 1880, toen de bankier Balthasar Heldring, zoon van den beroemden grondlegger der Heldring-gestichten te Zetten en gewezen directeur der Kasvereeniging, in de directie der N. H. M. kwam. Zijn invloed deed zich 't eerst gelden op de Factorij te Batavia, waar wij in 1883 voor 't eerst een post „deposito- en giro-rekening” aantreffen. Het saldo was toen 2½ miljoen en het verslag spreekt van „belangrijke uitbreiding der financieele operatiën.” In het crisis-jaar 1884 bereikte het saldo de 6½ miljoen, en nadien groeide het nog veel sterker, tot 12 miljoen in 1890 en 22 miljoen in 1900. Dit was het jaar, dat Heldring president van de N. H. M. werd. Heldring heeft bewerkt, dat „de Kleine Compagnie” te Batavia, voorheen de toevlucht van het Gouvernement, in den nieuwsten tijd geworden is de bankier van honderden particulieren. Ambtenaren, officieren, spaarders van alle gading zijn gewoon geworden, er hunne penningen te brengen. En hunne deposito's hebben de Factorij in staat gesteld om kooplieden, industrieelen en planters van geldmiddelen te voorzien op veel grooter schaal dan vroeger met het beperkte kapitaal door de N. H. M. aan de Factorij verleend, mogelijk was. (In 1880 nog 12 miljoen, thans 16 miljoen).

De wissel-operatiën zijn pas krachtig begonnen in de 20e eeuw, toen Heldring president van de N.H.M. werd. In 1902 kwam voor 't eerst, zonder eenige commentaar, een post van „wissel-operatiën-rekening” op de balans der Factorij verschijnen; men had er toen bijna 3 miljoen aan wissels in portefeuille, maar 't volgend jaar ruim 13 miljoen en in 1905 al bijna 30! Nu werd ook het oude kantoor te Singapore met zijn filialen te Penang en Rangoon geheel voor wissel- en bankzaken ingericht, waarbij Van Aalst zich zoodanig onderscheidde, dat hij in eens van agent te Singapore tot directeur te Amsterdam werd bevorderd.

Shanghai kreeg een nieuw kantoor eveneens alleen voor bankzaken, en Hongkong volgde in 1906.

Onder het presidentschap van J. T. Cremer (1907-12) en van Dr. C. J. K. van Aalst werden de bankzaken nog steeds verder uitgebreid. Onder den laatstgenoemde kwam de Maatschappij ook weer terug in Japan, nu als bankier, te midden van de oorlogstormen.

Hoezeer de N. H. M. in dien tijd de vleugels heeft uitgeslagen in Nederland zelf (o.a. door ook weer in Den Haag te verschijnen met een bankkantoor, na een meer dan 80-jarige afwezigheid) is genoeg bekend en hier niet noodig te bespreken. Evenmin

BESCHIKBAAR.

MAISON BLOM

2e Schuytstr. 77-79 - DEN HAAG - Tel. M. 370

Het adres voor Diners aan huis bezorgd

mogen we hier uitwijden over haar optreden den oorlogstijd en over haar moderne werken Argentinië, Brazilië en Suriname. We willen opmerken, dat zij in Nederland een van de eerste posities inneemt en naast de Nederlandse Bank het meest-nationale lichaam is.

De Factorij te Batavia heeft voor Indië zeker even mooie positie naast de Javasche Bank. Er, zooals Mr. N. P. van den Berg indertijd getuigde, nog meer onmisbaar dan de N. H. M. Nederland. Haar modern handelsgebied strekt uit over een groot deel van het vroegere terrein V.O.C. van Rangoon tot Jokohama. Ze staat in verbinding met tal van ondernemingen van aard en geniet er hooger werkelijk aanzien ooit tevoren. Wat het bankbedrijf der „Vestiging in het Oosten” beteekent, nog in dezen tijd malaise, bewijst o.a. de laatst-gepubliceerde balans (van 1922), waarop ruim 45½ miljoen voor aan deposito's op langen termijn en bijna 133½ miljoen aan saldo's van rekening-courant-houders.

Zoo is er dan wel reden om ook te Batavia alle kantoren in 't verre Oosten het eeuwfeest N. H. M. met dankbaarheid te vieren.

Kunst, Kunstnijverheid en Huis

*Kunstnijverheid Tentoonstelling in Alexandrië

Jonkvrouwe D. von Schmidt auf Altenstadt schreef 12 dezer uit Alexandrië: „Gaarne wil ik ook van de Indische Kunsttentoonstelling, hier gehouden, een verslag uitbrengen. Zij vond plaats in de woning Mrs. Cator. In een ruime hall, waar de van de tentoonstelling te Cairo overgebrachte goederen, in vereeniging met de particuliere verzameling der gastvrouw, onder zeer mooie kains, alsook fraai koper- en zilverwerk was, werden uitgesteld, vormden zij een verstandig en schoon geheel. Eenige afleveringen van het goed geïllustreerde tijdschrift „Ned. Indië Oud en Nieuw” lagen op een tafel ter zijde der voorwerpen uitgespreid, ten einde den bezoekers een en ander Land en volk door afbeeldingen duidelijk te maken. Hiervan werd in ruime mate gebruik gemaakt.

„Onder de bezoekers bevond zich o.a. een afgevaardigde van het Egyptische Departement van Financien, speciaal door den minister van Cairo naar Alexandrië gezonden om deze tentoonstelling te bezoeken en rapport over uit te brengen. Ik leidde dezen heer naar de tentoonstelling en verzocht een copie van dat verslag te mogen ontvangen, waarop ik een bevestigend antwoord kreeg. „In Cairo bestaat een dergelijke vereeniging „Boeatan”, maar gesteund door den Staat en door haar autorisatie, wier expositie ik bij mijn a.s. bezoek in Cairo beloofde te bezoeken.

„Tijdens den duur der tentoonstelling zijn er van Boeatan's artikelen, die zeer in den smaak van de verkocht. De goudweefsels der Padangsche Boyen den vonden echter niet veel aftrek, daar deze te gelijken op de gouddraadborduursels, die men in Egypte maakt. Alleen prinses Omar Toussoum kocht de grootste er van. Daarentegen zijn de grootte gebatikte kains, kain pandjang en dodot, ook de zijden look alle van de hand gegaan, alsook de Soemba-doek en de Palembangse ikat-weefsels.

Er was maar één roep van bewondering over prachtige Indonesische kunsthandwerk.

„In La Réforme, een in Alexandrië veel gelezen tijdschrift schreef een deskundige, die er veel belang in stelt het volgende artikel:

„Exposition Indonésienne.

Madame Cator, dans sa charmante maison Bulkeley, a eu la bonne idée d'organiser une position des plus originales et des plus intéressantes, sous l'égide de la Société Hollandaise „Boeatan”. Le but de „Boeatan”, une branche de la société „Oost en West” (Orient et Occident), est de donner un nouvel essor aux Arts et aux Industries manuelles des Indigènes aux Iles de la Sonde dans les colonies néerlandaises en Amérique, Suriname et Curaçao, en faisant connaître le possible leurs produits de tout genres: tissus, étoffes teintes à la main (batik), cuivres gravés, ouvrages en cuir, sparterie, vannerie, bijoux, armes, poteries, dentelles, etc., tous ces objets ayant conservé leur caractère absolument original.

Hotel „de Leeuwerik”

KRUISSTRAAT 30-32 :: HAARLEM

TELEFOON 514

Huis van den Eersten Rang

CENTRALE VERWARMING.

MATHIEU PIETERSArt. Photographe
PRINSESTRAAT 90 (en face Molenstr.)
LA HAYEGeopend van 9-6 uur
Zondag en Feestdagen gesloten**Zeebaboe's en Jongens**

beschikbaar. 203

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”

Advies Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

van bloem en blad. Ook de oorspronkelijke kleur werd doorgaans behouden.

Op deze wijze — die uitzonderend op de Kunstnijverheidsschool te Haarlem onder het directeurschap van wijlen E. von Saher werd toegepast — is nu in Indië gewerkt. Deze opvatting van tekenonderwijs vraagt uitzonderende docenten. En gewoonlijk is aan de uitkomsten van dit naar de natuur styleeren de kunstzin van den voorganger af te leiden.

Er is hier onder leiding van mejuffrouw Keuchenius zeer goed gewerkt. De aardorchidee, de convolvulus, de lantana, de tabak, de Japanse helie, de narcis en de kembang sepatoe, evenals de katès of pajaja, begonia en melati zijn tot styleeringen gekomen, die in hun toepassingen wel eens iets stijfs en moeilijks nog hebben, doch steeds in groote zuiverheid zijn nagevolgd.

Men ziet aan dit werk de liefde en toewijding, die de meisjes er aan hebben besteed. Hetzelfde merkt men op aan de teekeningen der batikmotieven, welke aan de tegenovergestelde wand hangen, gedeeltelijk bestaande uit gekleurde ontwerpen op papier en anderdeels uit wasteekeningen, dadelijk met de tjanting op het witte lapje katoen gebracht.

Gelukkig, dat thans hier en daar o.a. ook op de Karlinischolen de meisjes het batikken geheel op de Inlandsche manier wordt geleerd, niet alleen om de van ouds beproefde techniek, maar ook om de motievenrijkdom in stand te houden.

Moge haar ook de symbolieke beteekenis der verschillende motieven, welke reeds meer en meer verloren dreigt te gaan, worden bewust gemaakt, om zoowel haar stijlgevoel als haar bezieling bij het werk ten goede te komen.

Van Week tot Week.

17-24 MAART 1924.

Mr. Mas Soemardi. Benoemd tot advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië, Mr. Mas Soemardi, domicilie kiezende te Batavia ten kantore van Mr. A. A. J. de Neef.**Gelijke monniken, gelijke kappen.** Het Soer. Handelsbl. hield een pleidooi voor den Inlandschen advocaat. Het slot luidt: Wij willen het hier nu niet eens hebben over den voorsprong door locale kennis van land, volk, taal en Inlandsch rechtsweten. Wij hebben hier slechts groote lijnen en noemen het een eisch der billijkheid, dat gelijkheid van kansen gegeven wordt aan de Inlandsche advocaten. Wij gaan nog een stap verder — n'en déplaise de Europeesche ruime-blikkers — en verklaren, dat de consequentie van verstandige koloniale politiek op den langen duur zelfs moet voeren tot de uiteindelijke voorkeur en de bevoorrechtiging van den Inlandschen advocaat.**Een nieuw dagblad.** Te Bandoeng is een circulaire verspreid, waarin wordt aangekondigd dat einde Maart aldaar een nieuw dagblad zal verschijnen: „De Indische Telegraaf”, onder leiding van Mr. Thomas.**Natuurmonumenten.** Het aantal natuurmonumenten is uitgebreid; als zoodanig is o.a. ook de krater van den Papandajan aangewezen.**Overstroming.** In het Bekassische zijn tengevolge van een overstroming de in de omgeving liggende kampongs ondergelopen en is een gedeelte van den weg en de spoorlijn weggeslagen. De telefonische verbindingen zijn verbroken.**Chinezen naar Ned.-Indië.** Tengevolge van de actie van Soen Jat Sen, die leidt tot bolsjewisme, emigreeren de meeste gegoede inwoners van Kanton naar Indië. In de eerstvolgende tien dagen worden er 2200 verwacht. (Aneta-telegram van 19 Maart).**Resident van Jogjakarta.** De resident van Kediri, de heer Dingenans, is benoemd tot resident van Jogjakarta.**Rechtshoogeschool.** Aneta meldt telegrafisch, dat, volgens het Bat. Nieuwsbl., Professor Scholten adviseert tot het instellen van een rechtshoogeschool ongeveer Oct. 1924 te Batavia.**Resident van Soerakarta.** De resident van Semarang, de heer J. H. Nieuwenhuis, is benoemd tot resident van Soerakarta.**Adjutant van den Landvoogd.** Ritmeester J. W. Stoutjesdijk is benoemd tot adjutant van den Landvoogd.

BESCHIKBAAR.

ROVER

LEVERANCIER
OOST EN WEST

OSMOND

RIJWIELEN
BIJ**J.H.C. MERCKEL**PARKSTRAAT 67 - TEL. H. 3127
BEEKLAAN 355 - TEL. M. 461

DEN HAAG

ALL STEEL

VERZENDT NAAR
OOST EN WEST

BATAVIER

BESCHIKBAAR.

BIJ UW BEZOEK AAN

BRUSSEL, OSTENDE of BLANKENBERGHE,

bemerkt U, dat Uw kleederen gekreukt, gevlekt of gescheurd zijn.

U kunt ze moeilijk missen Geen nood

**Wij Reinigen en Persen Uw Kleding
terwijl gij slaapt!**THE AMERICAN EXPRESS CLEANERS AND TAILORS
hebben eigen ateliers te**BRUSSEL, OSTENDE, BLANKENBERGHE,**Palace Hotel 39 rue Royale Hotel Excelsior
Astoria Hotel Royal Palace Hotel Belle Vue
Grand Hotel rue de la Limite Grand Hotel

Onverschillig waar U logeert, wij Stoomen (binnen 24 uren) Reinigen, Verven, Repareeren, Keeren, Plisseeren, Stoppen (American Stoppage) alles zoo vlug en zoo goedkoop, dat wij reeds vele Hollanders onder onze trouwste Clientèle mogen rekenen.

Indien Uw verblijf zoo kort is, dat Gij in een der bovengenoemde plaatsen niet overnacht, dan reinigen en persen wij Uw kleding,

terwijl gij Uw courant leest of even een brief schrijft.

American Express Cleaners & Tailors

Prop.: M. ANDRÉ,

4 rue Grétry, BRUSSEL

(eerste Zijstraat rechts op den Boulevard komende van de Place Brouckère).

BESCHIKBAAR.

MODE-VAKSCHOOL - THUIS KNIPPEN LEEREN

kan elke Dame en Meisje, zonder rekenen en teekenen, van alle boven- en onderkleding. Ook jongens- en Kinderkleding. — Zendt postwissel à f1.60 of BRIEFKAART en U ontvangt per omgaand een boek voor zelfonderricht met meer dan 100 modellen en maken daarbij een gratis apparaat om u te laten zien hoe gemakkelijk onze methode is. Verschillende naai- en huishoudscholen werken met succes volgens onze methode

VRAAGT PROSPECTUS. S

W. HENDRIKSE-KNAPEN Gediplomeerd Leerares en Directrice.

TOLSTEEGSINGEL 0. Z. 54 - UTRECHT

Tramhalte Lijn I en III :: Voorheen Heerenweg 44
Postchèque en Girodienst 76650

„Cette exposition consacrée à l'art indien est du plus vif intérêt. Madame Cator a joint sa très belle collection particulière de bijoux et d'étoffes laquées d'or et d'argent, aux échantillons d'étoffes batikées à Java. L'on sait que le costume javanais, composé de bandes de cotonnades enroulées autour du corps, est entièrement décoré par le procédé du batik, utilisant les couleurs sobres, même obscures, surtout le brun et l'indigo. Au centre de Java on batike partout. C'est le travail d'intérieur des femmes, travail patient et délicat, une belle pièce de batik demandant plusieurs mois de soins minutieux.

„Cet art de l'Indonésie, le Batik, le Tritik et l'ikat jouit actuellement d'une vogue dont les décorateurs ont su faire leur profit. Il serait à souhaiter cependant que des expositions telle que celle organisée par Madame Cator, leur permettent de surmonter aux sources de cet art, de retrouver des modèles autochtones. Il serait également désirable qu'une conférence complète cette exposition et nous mette à même de faire plus ample connaissance avec ce monde étrange et ces peuples mystérieux, dont les temples de Prambanan et de Borobondour attestent l'imagination somptueuse et la puissance de réalisation.”

De Bouwkunst in Ned.-Indië.

Zowel de oude, als de nieuwe Indonesische bouwkunst, en de toekomst er van, zijn den laatsten tijd door verschillende deskundigen in het openbaar besproken, waardoor meer algemeene belangstelling er is opgewekt in Nederland, dank zij ook de verlagen er over in de dagbladders, welke den lezers van „Het Koloniaal Weekblad” zeker niet zullen zijn ontgaan. Zoo zullen zij hebben gelezen, hoe de onlangs uit Indië weergekeerde bouwkundige ingenieur P. A. J. Moojen, die twee lezingen met fraaie lichtbeelden er over hield in den Haagschen Kunstkring, in de toekomst der Indische bouwkunst terecht niet alleen een artistiek en sociaal, maar ook een koloniaal probleem ziet, dat z.i. beheerscht wordt door onze aanwezigheid in Insulinde en de wijze, waarop de inheemsche bevolking reageert, daar het dualisme van West, afwezigheid van belangengemeenschap, en zijn stempel drukt op de bouwkunst.

Velen zullen het met den heer Moojen eens zijn, dat deze zaak is: het verleden der Indische bouwkunst te overzien, ten bate van de toekomst, om bij den inder het besef te helpen ontwikkelen, dat hem ook op bouwkundig gebied een groote toekomst wachten.

Mochten deze lezingen elders herhaald worden, dan velen wij belangstellenden warm aan ze te gaan hooien, vooral ook omdat de heer Moojen gaarne gelegenheid geeft tot vragen stellen en gedachtenwisseling over zoo belangrijke onderwerp. Hiervan werd toen in den Haagschen Kunstkring druk gebruik gemaakt. Wel en bewijs hoe hij de gemoederen had wakker geschud getroffen.

Teekenwerk van Inlandsche Meisjes.

Nog tot 1 April a.s. zijn in de achterzaal van „Boeaan”, Heulstraat 19, Den Haag, tentoongesteld de teekeningen der leerlingen van de opleidingsschool voor Inlandsche onderwijzeressen te Salatiga. Mej. P. Keuchenius, leerares aan die inrichting, heeft die, toen zij het verlof naar Holland ging, meegenomen om hier ook eens duidelijk te laten zien, hoe begaafd in deze richting het Inlandsche kind is. En wél heeft zij daaraan haar doel bereikt, want ieder, die deze proeven van teekenkunst der nog zeer jeugdige meisjes ziet, vol verbaasde bewondering.

Deze verzameling heeft een paar maanden geleden uitgeleend der tentoonstelling in het stedelijk museum van 's-Gravenhage, waarop reeds in ons blad de aandacht werd gevestigd. „Boeaan” doet een goed werk, met ze nu nog eens in een andere omgeving laten bezichtigen.

De Nieuwe Rot. Cr. schreef hierover toen o.m.:

„De leerlingen der kweekschool te Salatiga, die vroeger het absurde nateekenen van Hollandsche voorbeelden hadden moeten doen, werden nu door een goede methode gewekt tot het eigen ontwerp, en aan het werken naar hun bekende en vertrouwde vormen gezet. Het werk van deze kweekschoolleerlingen is verbazingwekkend; er valt veel in te genieten. Allerlei planten en Indische flora zijn naar de natuur, aanvankelijk geïmponeerd — en zeer goed werd dit gedaan —; voorts de karakteristieke vormen bestudeerd in afzonderlijke schetsen. Ten slotte heeft de leerling in een cirkel of zeshoek een ornament samengesteld, dat bevestigd is op de typische eigenschappen der kernvormen

M. A. VREESWIJK

WIJNHANDEL - UTRECHT

Uitvoerige Prijscurant op aanvraag gratis.

NEDERLANDSCHE HANDEL - MAATSCHAPPIJ

Gestort Kapitaal / 20,000,000.-
Statutaire Reserve - 19,769,180.-
Buitengewone Reserve - 22,660,000.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.
Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten
Incasseeringen en Financieringen.

Schriftelijke en Telegrafische Credieten.

Reiscredietbrieven.

Deposito's.

Rekeningen-Courant.

Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

't SPORTHUIS

v/h E. ARNOUITS
GRAVENSTRAAT tegenover de Bonneterie DEN HAAG

HEEREN
MODE
ARTIKELLEN

PRIMA

Engelsche
Regenjassen
voor
Dames en Heeren.

Wanneer U

PERIODIEKEN

wilt uitgeven, wend U dan tot ons. Wij zijn daarvoor speciaal ingericht en kunnen derhalve voor

goede en tijdige aflevering

zorg dragen. Desgewenscht verzorgen wij voor U de

Administratie en Expeditie

Onze rotatiepersen staan gereed voor uw **grote op-lagen**, onze prima snelpersen voor die tijdschriften, waarbij het vooral op **kunstdruk** aankomt

N.V. Drukkerij Ten Hagen

Nobelstr. 20, Den Haag, Tel. H. 1987*

Nederlandsch Administratiekantoor

Hoofdkantoor: WILLEMSPARKWEG 4 - AMSTERDAM

Bijkantoor: 's-HERTOGENBOSCH, Parade 1, Tel. No. 1079

ALLE BANKZAKEN

Verstrekt gratis advies betreffende alle fondsen en aandelen, verhandelt valuta op termijn, belast zich met uitvoering van orders op de Amsterdamsche Beurs. s.

MAISON „ELEGANTE”

Bij terugkeer in Patria, is CELEBESSTRAAT 32, het adres voor DAMES- en MEISJESKLEEDING
UITGEBREIDE VOORJAARS-COLLECTIE ONTVANGEN - Uiterst billijke prijzen
CHIQUÉ MANTEL-COSTUUMS, naar maat, van pr. stof met zijdevoering vanaf f 42 50
ELEGANT WANDEL-COSTUUM vanaf f 25.- :: Ook moderniseeren :: Prima referentiën voorhand
CELEBESSTRAAT 32, Tel. H. 3885.
Hoogachtend: **J. G. VAN DALSUM**

Vrijpraak. De gezaghebber Dannenberger is vrijgesproken van de beschuldiging van onwettige vrijheidsberooving, daar het bestuur zelf de aanhouding van de belastingschuldigen gelast had. (Zie Kol. Weekbl. 13 Maart, rubriek „Uit de Europeesche pers”: Nieuwste Soemba-historie).

C. J. van Diermen †. Den 23en dezer overleed te 's-Gravenhage in den leeftijd van 66 jaar de gep. dirig. off. v. gezondh. 1e kl. van het N. O.-I. leger, C. J. van Diermen.

Mel pensioen. Een Aneta-telegram meldt, dat volgens het Bat. Nieuwsbl. de gouverneur van Sumatra's Oostkust, de heer L. C. Westenenk en de resident van Benkoelen, de heer M. C. Roos van Raadshoven, in de tweede helft van dit jaar den bestuursdienst met pensioen zullen verlaten.

C. van de Velde †. Te Rijswijk is den 22den dezer plotseling, op 62-jarigen leeftijd, overleden de oud-resident van Palembang, C. van de Velde. De overledene was Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Autonomie voor Curaçao. De Curaçaosche Vrijheidsbond, vrijzinnige staatkundige vereeniging tot behartiging en bevordering van de belangen van Curaçao en haar bevolking, heeft aan de Koningin een adres gericht, waarin aangedrongen wordt op de invoering van autonomie voor het eiland.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Tangerangse zaak (vervolg).

De stroom van rapporten houdt aan; en de tegenstrijdigheden hoopen zich op. Het is een doolhof, waarin het zelfs deskundigen moeilijk vallen moet den juiste weg te vinden. — Aldus het *Bat. Nwsbl.* van 16 Febr.

„Van bijzondere waarde” is het oordeel van den heer *Zentgraaff* in het *Bat. Nwsbl.* van 19 en 20 Febr. Schr. toont aan, dat het doel, dat de ass.-resident zich had gesteld, geheel is bereikt met zeer geringe verliezen aan onze zijde. Er is alle reden om met lof van dit succes te gewagen — zoo besluit de heer Z. — Ook is het bewijs geleverd, dat hij voldoende militairen tot zijn beschikking had. Tevens is gebleken, dat het wachten met de arrestatie den halfgekken verzetslieden een kans op lijfsbehoud gaf, en onze menschen in een betere positie bracht. Men kan hem niet beschuldigen te vroeg, of onnoodig, geweld te hebben gebruikt. Ik geloof zelfs, dat het beter zou zijn geweest, indien hij niet de onder alle omstandigheden bindende lastgeving van het *salvo-in-de-lucht* had gegeven. De meest dwaze vragen zijn naar aanleiding van het gebeurde gedaan. Men heeft gezinspeeld op agrarische misstanden, op de mogelijkheid van fouten van den Chineesch landheer. Zoo ging het ook bij Tjimareme, waar de inlevering der padi het zou hebben gedaan. Vragen als de hier bedoelde, hebben hare verdienste als uiting eener opvatting; dat ook voor den meest dollen troep, die zich met de wapens op de vertegenwoordigers van het Westersch gezag werpt, naar eene verontschuldiging moet worden gezocht. Men doet echter het best ze met de schouders te beantwoorden.

Ook het *Soer. Hbl.* van 13 en 15 Febr. (met drie photo's) geeft een uitvoerig relaas van het gebeurde bij Tangerang. Onder het hoofd „Tangerang” zet het blad (van 15 Febr. 3e bl.) zijn standpunt uiteen, betoogende dat er fouten zijn gemaakt. In de nummers van 16 Febr. 3e bl. en 19 Febr., wordt echter ook het oordeel van den heer *Zentgraaff* weergegeven.

In het *Soer. Hbl.* van 16 Febr. 2e bl. schrijft *Abr. Exodus* over de ondankbare taak van ieder gezaghebber, wanneer hij tegenwoordig een verzetje of een oproertje moet bedwingen: Onherroepelijk staat hij bloot aan de allerheftigste en allerpijnlijkste critiek, waardoor ieder ambtenaar met alleruiterste voorzichtigheid en met een natuurlijke zucht tot ambtelijk zelfbehoud zoo'n oproertje zal benaderen. De verantwoordelijke ambtenaren hebben daar in Tangerang tegenover een zeer moeilijk geval gestaan en zij hebben hun duren en allesbehalve aangename plicht op loffelijke wijze vervuld. Schrijver meent dat het zijn nut kan hebben een door meerdere personen gedeelde zienswijze over het *salvo-in-de-lucht* weer te geven. Bij dergelijke gelegenheden moet nooit in de lucht geschoten worden. Want deze opgewonden, abnormale menschen zijn allen in het bezit van djimats. En die djimats zijn in de eerste plaats voorbehoedmiddelen tegen

de kogels der Kompeni: zij brengen onkwetsbaar Zoodra de eerste schoten mis zijn, zeggen de verzetslieden: „Zie je wel! Tegen onze djimats kunnen ze niet En dus attaqueeren ze blindelings en dus wordt het bloedbad. Het in de lucht schieten maakt in Indië te ver opgewonden geestdrijvers, het dempen van verzet altijd bloediger dan bij dadelijk raakschieten geval zou zijn geweest. *Abr. Exodus* vestigt er verder aandacht op hoe in de artikelen over het politieeschaal in het *Soer. Hbl.* (van 24 Oct. t.m. 6 Nov., 13 Nov. 17 Jan.) herhaaldelijk en nadrukkelijk gewaarschuwd is de beide divisies maréchaussée uit de Ommelanden Batavia niet weg te nemen. Men heeft voorspeld dat, dra de maréchaussées zouden verdwijnen, de zaak zou loopen. De bevestiging is thans ontvangen.

Dr. Broersma geeft in de *Locomotief* van 12 en 15 Febr. een beschouwing „over het theatraal en brutaal optuut van een wajang hoofd”.

De *Locomotief* van 20 Febr. betoogt dat de omzetting van de opdracht der Tangerang-commissie onledig is en wijst op de vraag aan de Regeering het Volksraadslid *Kerkkamp*: 1e. dat al dadelijk een officieel verslag van de gebeurtenissen op voormelden openbaar gemaakt zal worden; 2e. dat t.z.t. aan Volksraad zal worden overgelegd het rapport, ingediend door de autoriteiten, belast met het onderzoek naar feiten en toestanden, welke deze plaatselijke verzetswijeging veroorzaakt, of daartoe aanleiding gegeven hebben.

De *Deli Crt.* van 20 Febr. 2e bl. acht deze vragen het Volksraadslid o.m. een gevolg van het feit, dat in Batavia-bladen verschillende lezingen van het gebeurde zijn en scherpe critiek goeifend is op het drama gevoerde beleid. Het komt den heer *Van der Vorst*, na lezing der verschillende interviews, dat er derdaad geen belangrijke en gerechtvaardigde critiek het beleid der betrokkenen is uit te oefenen, al kan achteraf natuurlijk altijd, als stuurman aan den aanmerkingen maken.

De *Sumatra Post* van 20 Febr. 3e bl. wijst er dat 14 verzetslieden door een particulier zijn neergeg. In een relaas van *Aneta* in de *Sumatra Post* van 25 Febr. 2e bl. wordt dit bevestigd. De *Java Bode* stelt hier tegenover, op grond van meer betrouwbare inlichtingen dat algemeen erkend wordt, dat de jonge *Rhemer* buitengewoon krancig geweest heeft; men geeft toe, hij zijn broer, den controleur, het leven redden en dat eenige verzetslieden heeft neergeg. Dat hij even 14 of 15 lieden zou hebben neergeg. wordt op vele gronden als in hooge mate overdreven en onwaarschijnlijk aangemerkt. O.a. is bij twintig gewonden en gedooden door doktoren nagegaan, dat zij wel karabijnwondingen, maar geen Mauser-kogel wondingen toonen.

In de *Sumatra Post* van 26 Febr. 1e bl. is een verpoggenomen van *Aneta*, omtrent den toenmaligen sta van het Onderzoek inzake het verzet bij Tangerang.

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRAHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:: Safe-Inrichting ::

De *Deli Crt.* (12 Febr.) had te Belawan aan boord de *Insulinde*, een kort onderhoud met den heer *van Meulen*, den nieuwen Dir. van Onderwijs, waarin e. c. a. vertelde van zijn ervaringen gedurende zijn verlof in Nederland. Op een vraag naar nieuwe menen, merkte de heer v. d. M. op, dat de hoofdlijnen de onderwijspolitiek, onder het adviseurschap van *Creutzberg*, door de Indische Regeering zijn uitgezet dat er geen enkele reden is om aan te nemen dat de van zal worden afgeweken. Volgens den heer v. d. M. zijn we qua onderwijsetstel, in Indië. Holland ver uijt. Van de dessaschool via de schakelschool en de Inlandsche School, en Holl.-Chineesche- en Europeesche School naar de Algemeene Middelbare School, Mulo bevenbouw, is een logisch ontwikkelde gedachte. trent de H. B. S. werd opgemerkt, dat de H. B. S. Holland eigenlijk afgedaan heeft en wij ze alleen Indië niet kunnen missen, omdat de kinderen, die van H. B. S. in Holland komen, ook in Indië hun onder moeten kunnen voortzetten. Spr. had het nog eens Holland ervaren hoe deze school, als algemeene een enorm teveel geeft aan wis- en natuurkunde. voor den a.s. ingenieur van Delft, maar wel voor die niet die richting uit willen. Dat zelfde geldt Indië ook, waar bovendien een groot percentage H. B. S.-leerlingen bestaat uit Chinezen die, door aanleg voor wiskunde, de school kunnen volgen, voor wie deze opleiding toch niet de ideale is, dat betreft is de Algemeene Middelbare school veel plicher. En het is in dit verband wel merkwaardig, bij het eindexamen der A. M. S. te Jogja in 1922, van 33 leerlingen 32 slaagden en dat de 33ste in Holl slaagde voor het examen der Kon. Mil. Ac. als no. 1

De *Deli Crt.* van 20 Febr. 2e bl. acht deze vragen het Volksraadslid o.m. een gevolg van het feit, dat in Batavia-bladen verschillende lezingen van het gebeurde zijn en scherpe critiek goeifend is op het drama gevoerde beleid. Het komt den heer *Van der Vorst*, na lezing der verschillende interviews, dat er derdaad geen belangrijke en gerechtvaardigde critiek het beleid der betrokkenen is uit te oefenen, al kan achteraf natuurlijk altijd, als stuurman aan den aanmerkingen maken.

De *Sumatra Post* van 20 Febr. 3e bl. wijst er dat 14 verzetslieden door een particulier zijn neergeg. In een relaas van *Aneta* in de *Sumatra Post* van 25 Febr. 2e bl. wordt dit bevestigd. De *Java Bode* stelt hier tegenover, op grond van meer betrouwbare inlichtingen dat algemeen erkend wordt, dat de jonge *Rhemer* buitengewoon krancig geweest heeft; men geeft toe, hij zijn broer, den controleur, het leven redden en dat eenige verzetslieden heeft neergeg. Dat hij even 14 of 15 lieden zou hebben neergeg. wordt op vele gronden als in hooge mate overdreven en onwaarschijnlijk aangemerkt. O.a. is bij twintig gewonden en gedooden door doktoren nagegaan, dat zij wel karabijnwondingen, maar geen Mauser-kogel wondingen toonen.

In de *Sumatra Post* van 26 Febr. 1e bl. is een verpoggenomen van *Aneta*, omtrent den toenmaligen sta van het Onderzoek inzake het verzet bij Tangerang.

De nieuwe directeur van Onderwijs geïnterviewd

De *Deli Crt.* (12 Febr.) had te Belawan aan boord de *Insulinde*, een kort onderhoud met den heer *van Meulen*, den nieuwen Dir. van Onderwijs, waarin e. c. a. vertelde van zijn ervaringen gedurende zijn verlof in Nederland. Op een vraag naar nieuwe menen, merkte de heer v. d. M. op, dat de hoofdlijnen de onderwijspolitiek, onder het adviseurschap van *Creutzberg*, door de Indische Regeering zijn uitgezet dat er geen enkele reden is om aan te nemen dat de van zal worden afgeweken. Volgens den heer v. d. M. zijn we qua onderwijsetstel, in Indië. Holland ver uijt. Van de dessaschool via de schakelschool en de Inlandsche School, en Holl.-Chineesche- en Europeesche School naar de Algemeene Middelbare School, Mulo bevenbouw, is een logisch ontwikkelde gedachte. trent de H. B. S. werd opgemerkt, dat de H. B. S. Holland eigenlijk afgedaan heeft en wij ze alleen Indië niet kunnen missen, omdat de kinderen, die van H. B. S. in Holland komen, ook in Indië hun onder moeten kunnen voortzetten. Spr. had het nog eens Holland ervaren hoe deze school, als algemeene een enorm teveel geeft aan wis- en natuurkunde. voor den a.s. ingenieur van Delft, maar wel voor die niet die richting uit willen. Dat zelfde geldt Indië ook, waar bovendien een groot percentage H. B. S.-leerlingen bestaat uit Chinezen die, door aanleg voor wiskunde, de school kunnen volgen, voor wie deze opleiding toch niet de ideale is, dat betreft is de Algemeene Middelbare school veel plicher. En het is in dit verband wel merkwaardig, bij het eindexamen der A. M. S. te Jogja in 1922, van 33 leerlingen 32 slaagden en dat de 33ste in Holl slaagde voor het examen der Kon. Mil. Ac. als no. 1

ROTTERDAMSCH LLOYD

Directie: WM. RUYSS & ZONEN - ROTTERDAM

Geregelde MAIL- en PASSAGIERSDIENST
van ROTTERDAM naar NEDERLANDSCH-INDIË
aansluiting naar alle havens in den IND.-ARCHIPEL

LUXUEUS INGERICHTE MAILBOOTEN, alle voorzien
van draadlooze telegrafie en onderwater-kloksignaal

**Gevestigd als
Tandarts
te Den Haag, Bezuidenhout 141
Dr. M. BLUML**

Matige tarieven. Spreekuur 10-12, 2-4
Röntgen opnamen bij **Tel. B. 0897**
behandeling vrij. Lijn 3, 4, 7, 13

mag voor zijn landbouw, wordt onderwezen (zaadkeuze, grondbewerking, bemesting). Niet dan met groote zorg en moeite worden beide eenvoudige vormen van landbouwonderwijs in stand gehouden. Te *Lawang* had men oorspronkelijk een veefokkerij, suikerriet-verbouwing en Inlandsche ijzeren- en houten rietmolens, vruchtboomen, tabakscultuur, klapper-boomen, Bengaals-h- en olifantsgras, en weiden, maar om de te hooge kosten is e. e. a. opgeheven. De hoofdzak is thans het planten en oogsten van padi en suikerriet en het verzorgen van klapper-boomen.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

„De Santri”, die de vervulling van zijne taak niet begrijpt.

Onder de „Santri” op Java verstaat men onder meer de onderwijzer in den Korantekst.

Anderen verstaan daaronder ook den priester-leerling of lieden van de priesterscholen, die door handel den kost verdienen.

De „dagang santri's” zijn kooplieden.

Het is de gewoonte dat de onderwijzer van een Santrischool dagelijks hoofdstukken voorleest uit den Koran, het gewijde Boek Gods, welks inhoud, volgens Diens wenschen en bevelen, moet worden opgevolgd en waarvan de vroomheid en heiligheid nimmer mag worden geloofchend.

Voor de daarin voorkomende straffen op menselijke gebreken, en voor deze zelve dient men op zijde te gaan, ter voorkoming van den toorn Gods en van het in verzoeking brengen, tot aan het laatste oordeel, van den Engel des Doods.

Aldus spreken de ware Mohamedaansche geloovigen, en aangezien men de santri's candidaat-geloovigen zou kunnen noemen, zoo is het niet alleen noodzakelijk dat zij den Koran goed kunnen lezen, doch ook dat zij de bedoelingen van dat voor de Moslims heilige Boek goed begrijpen.

Soemoloso schrijft in de „Sinar Hindia” van 20 October 1923 dat het in Ned.-Indië niet ontbreekt aan Kijai's, die in waarheid de menschen opwekken zich niet opstandig te toonen tegenover den verheven God, voorts hen aansporen Mohamad als den Gezant Gods te aanvaarden en met een rein en oprecht gemoed de voorschriften van den Koran na te komen.

Door dien godsdienstigen levenswandel kan men vele moeilijkheden tijdens het leven en de straffen hierna maals voorkomen of overwinnen.

De missigits in de desa's, onderdistricten, districten en in de steden zijn de plaatsen, waarin geloovigen en santri's kunnen samenkomen om over die onderwerpen en over de leiding, welke de Islam heeft te nemen, te beraadslagen, doch de schrijver meent dat de praktijk in werkelijkheid dikwijls geheel iets anders te zien geeft en wel zóódanig dat het beoogde doel niet wordt bereikt.

Zoovelen uit de groote menigte toch, tasten de Islamische moraal aan door de missigit te beschouwen als een stil terrein, waarop de wereldsche zaken, als het zoeken naar levensonderhoud enz., kunnen worden besproken en op die wijze zulk een rein gebouw verlagen tot een bordeel, wanneer de santri's, bij het voorbijgaan van vrouwen, schertsen, geluiden maken of in de handen klappen, met het doel voor zich de aandacht dier vrouwen te trekken.

Zulk een met gemaskerde santri's gevulde missigit is onrein en derhalve verboden.

Als bewijs hoe de santri's te Soegih Waras somtijds optreden, moge dienen het navolgende feit.

Elken morgen gaat daár eene onderwijzeres voor de uitoefening van haar dagelijksche taak naar haar school en als zij dan de missigit voorbijgaat, staan de Santri's als wajangpoppen in één gelid, klappen in de handen en kijken haar aan alsof zij een ondeugend individu ware.

Daarover ten hoogste ontstemd, diende zij wel eene klacht in bij den mantri goeroe en verzocht deze den godsdienstleeraar ook wel zijne godsdienstige verplichtingen te herinneren, doch veel heeft die wenk niet uitgewerkt.

Zij, die de missigit te Soegih Waras bezoeken, met het doel daarin hun gebed te verrichten, kunnen zich overtuigen van de onverkwikkelijke praatjes dezer zöogenaande santri's, die, als zij daarin blijven volharderen van dat Bedehuis zullen maken een onrein gebouw.

De redactie van de „Sinar Hindia” voegt hieraan de opmerking toe dat het optreden dezer santri's wijst op hondenmanieren tegenover het vrouwelijk geslacht.

Zij halen hun eigen stam naar beneden en geven

BESCHIKBAAR.

Om goede zaken te maken

is het noodig goede waar te leveren. Doch het publiek moet weten dat gij die levert. Dat bereikt gij alleen door **goede en voortdurende reclame.**

GEBRUIK DIT BLAD
VOOR UW

Reclamecampagne.

BESCHIKBAAR.

Dienstverrichting „VOORWAARTS”

Jan Evertstraat 19 - Telefoon H. 6684.

Door deze hebben wij de eer U te berichten dat de afdeling Den Haag der Vereeniging „Voorwaarts”, (Bond van gepens. en gegag. Militairen van Oost- en West-Indische Leger), heeft opgericht eene dienstverrichting, ten doel hebbende een gedeelte van die Oud-Strijders, de strijd om het bestaan te helpen verlichten.

De te verrichten werkzaamheden zullen stipt worden uitgevoerd, terwijl de kosten zoo billijk mogelijk berekend worden.

Gaarne Uwe welwillende medewerking hierin tegemoet ziende.

Hoogachtend,

HET BESTUUR.

**Zeilen en Linoleum wrijven.
Boenen, Schuren en Schrobben,
Poetsen, enz.**

TARIEF

Met wagen **10.60** per uur en per man
„ fiets **10.60** „ „ „ „ „ „
Zonder wagen **10.50** „ „ „ „ „ „
Innen van kwitanties **10.80** per uur.
Voor vervoer van brandkasten en piano's speciaal tarief.
Eezorgen van brieven en circulaire's volgens overeenkomst.

MESSEN SLIJPEN EN POLIJSTEN vanaf 75 cent per dozijn, met inbegrip van afhalen en thuisbezorgen.

BESCHIKBAAR.

**PIANO'S
RIPPEN
P. Heinstraat 42
DEN HAAG**

Ook in huur en in huurkoop

WISBRUN & LIFFMANN

Veenestraat 35-37 - Tel. 2593 - Den Haag

**DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.**

BALARTIKELEN.

de Genie. Dat is een gevolg van de selectie voor de A. M. S. Deli bereikt met een A. M. S. evengoed aansluiting bij het Hooger Onderwijs. Ten slotte achtte de heer v. d. M. de H. B. S. in Indië eigenlijk alleen te verdedigen voor kinderen, die tijdens hun opleiding naar Holland overgaan en daar hun opleiding op de H. B. S. willen voltooien.

In verband met het door de Regeering afgewezen verzoek van de ingezetenen van Deli om „*le Medan een H. B. S.*” te verkrijgen — zie *Deli Crt.* 5 Jan. en 22 Febr. 1923 — merkte de heer Van der Laan op, dat Deli juist in deze laatstgenoemde positie ten opzichte van de H. B. S. verkeerde.

Ten opzichte van het zuiver *Inlandsch Onderwijs* zeide de heer v. d. M. o.m., dat er niet bepaald iets nieuws te wachten is, maar dat men er wel reeds eenigen tijd op uit is, het onderwijs zelf zooveel mogelijk dienstbaar te maken, niet alleen aan de ontwikkeling van het verstand, maar ook aan die van de hand en de zintuigen.

Onderwijs-zaken en strijd om het Bestaan.

Voor het examen, ter verkrijging van de *middelbare acte Engelsch A.*, in Indië in Dec. j.l. afgenomen, zijn — volgens de *Locomotief* van 16 Febr. — zes heeren geslaagd, zoodat 46 pCt. van hen, die aan het schriftelijk examen deelnamen, de acte verwierven. Evenals in 1923 hadden ook dezen keer eenige kandidaten zich zeer lichtvaardig voor het examen aangemeld en bij het mondelinge gedeelte bleken dan ook de groote leemten in de kennis van de spraakkunst en de klankleer.

De *Locomotief* van 14 Febr. bericht, dat door de Regeering de behoefte is erkend van enkele *nieuwe bijzondere scholen*. Goedgekeurd is de oprichting van een Christelijke Hollandsch-Chineesche school te Soerabaja, een Christelijke idem te Batavia, een Katholieke idem te Padang en een Holl.-Chineesche zendingsschool te Bandoeng; voorts een Holl.-Inlandsche school te Soerabaja van de vereeniging „Het Javaansche Kind”, eenzelfde school te Buitenzorg van de Radjoena-vereeniging, en een idem te Bandoeng van de Theosofische Loge „*Giriojo*” te Bandoeng (Loc. 15 Febr. blz. 16). Verder van een schakelschool, uitgaande van de gemeente Batavia, een Christelijke Schakelschool te Soerakarta en een Katholieke schakelschool te Jogjakarta.

De *Kedrische corr.* van de *Locomotief* (zie het nr. van 15 Febr. blz. 16) vestigt de aandacht op de concurrentie onder de arbeidskrachten voor de een of andere betrekking, die tegenwoordig zeer groot is. Wat daarbij opvalt is, dat de concurrentie-strijd om het begeerde baantje gevoerd wordt door de vertegenwoordigers der drie groote bevolkingsgroepen, Europeanen, Inlanders en Chineseen. De strijd om het bestaan voor degenen met lagere diploma's wordt bij den dag moeilijker. Telkenjare werven de Mulo, de H. I. S. en de E. L.-scholen steeds weer honderdtallen jongelieden op de arbeidsmarkt, die reeds overvoerd is. Het kan niet alleen liggen aan den malaise-tijd, dien wij nu doormaken en welke vermoedelijk nog wel twee jaren zal voortduren, maar in hoofdzaak moet deze toestand gezocht worden in de omstandigheid, dat de arbeidsmarkt van Indië alle jongelieden, die spoedig bij duizendtallen om plaatsing komen vragen, niet meer kan opnemen. Grondige wijziging dient gebracht te worden in de keuze van het beroep en de opleiding. In de richting van den kleinhandel en het kleinbedrijf, het leeren van het een of ander ambacht, den landbouw, inzonderheid den kleinen land- en tuinbouw met wijziging van de agrarische wet, zal wellicht de zwenking moeten plaats hebben, welke verbetering zal kunnen brengen in den steeds dreigender wordenden toestand.

De *Oosthoek-red.* van het *Soer. Hbl.* (zie het nr. van 18 Febr. 3e bl.) geeft een beschrijving van de Malangsche tani's op hun schoolje: „*de centrale landbouwschool*” te *Lawang*. De middelbare landbouwschool te Buitenzorg, waar Inlandsche leeraren voor het landbouwonderwijs en „boscharchitecten” worden gekweekt, is minder onbekend, evenals de cultuurscholen van Soekaboemi en Malang, die krachten voor den particulieren en gouvernementele land-, tuin- en boschbouw leveren. Van de „centrale landbouwscholen” in verschillende ressorten, waaronder die van Malang geen kwaad figuur schijnt te staan, heeft wel zoo goed als geen stadsch-European ooit meer gehoord dan den naam. De landbouw-bedrijfscholen moeten tani's kweeken, elementair, praktisch onderlegde Inlandsche boeren, die na den twee-jaarschen cursus het kunnen brengen tot bedrijfsleiders van Inlandsche land- en tuinbouwbedrijven. Het schijnt de meest eenvoudige vorm van landbouw-onderwijs te zijn. Toev. is er nog één simpeler: de landbouwcursussen in Gondang-legi, die door Inlandsche landbouw-leeraren aan desagpoe's in de desa's worden gegeven en waarop het minst-samengestelde van wat de Inlandsche tani weten

EINDHOVENSCH E BOOMKWEKERIJ

TEL. 634 EINDHOVEN TEL. 634

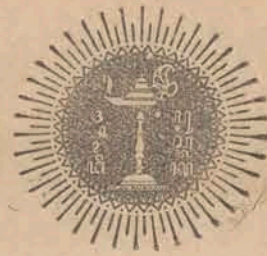
LEVERING VAN ALLE SOORTEN
BOOMEN EN PLANTEN
TEGEN SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN
SPECIAAL ADRES VOOR HET
AANLEGGEN VAN LUSTHOVEN, TENNISBANEN, ENZ.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL
 Salon de Rafraîchissements
 NOORDEINDE 44 DEN HAAG

F^A N. LOEB, Noordeinde 107-109
 TEL. H. 3149 DEN HAAG OPRICHT 1882

Levert op afbetaling:
 KLEEDING voor Heeren, Dames en Kinderen
 MEUBELEN, BEDDEN, TAPIJTEN, Gordijnen
 Complete Woning-Inrichtingen

Gramophoons - Rijwielen - Kachels - Lampen - enz. enz.

ADI-POESTAKA
 Boekhandel en Uitgevers-Mij.
 L. v. Meerderv. 332 - Den Haag
 Tel. M. 5611.

Hoofddepôt van de uitgaven van het „Java-Instituut” en van „De Commissie voor de Volkslectuur” te Weltevreden.

Levering van alle Boeken op elk gebied, ook Buitenlandsche Uitgaven.

Speciaal zijn we goed gesorteerd in Oostersche Werken.

Bij alle Boekhandelaren en bij de Uitgeefster.

Tempel en Paleis in Hindoestan

door MAURITS WAGENVOORT.

Met 25 Illustraties. Prijs: f 3.20.

Dit werkje bevat o.a. reproducties van Etsen van Nieuwenkamp en geeft den lezer een denkbeeld van de grootsche bouwkunst van Hindoes, Dravidiërs en Mohammedanen in Voor-Indië.

De Javaansche Danskunst

door Th. B. VAN LELYVELD.

Met 38 Illustraties. Prijs: f 3.20.

De schrijver, die op Java in kringen van Inlandsche grooten heeft verkeer, is de eerste, die ons op systematische wijze in het wezen der Javaansche danskunst inleidt.

Het werk wordt o.a. verlicht door opnamen van Mevrouw Linda Bandara aan de dans- en muziekschool te Jogjakarta, genaamd: „Krido-Besko-Wiromo”, waardoor de lezer o.a. op aanschouwelijke wijze kennis maakt met de elementaire bewegingen van den Javaanschen dans.

De Geur van Moeders Haarwring

door NOTO SOEROTO.

2E DRUK.

Prijs f 3.75.

Uit de Persbeoordelingen:

„. . . . Hier ligt een bundel Nederlandsche verzen van een Javaanschen dichter voor ons, wiens poëzie ons dwingt ze met die van onze grootste poëten te vergelijken. Dat is iets, wat mij boeit en onweerstaanbaar tot mediteeren brengt. Een boek van groot gevoel en hooge beschaving. Een dichter, die niet van de dingen, maar van hun innerlijke wezen zingt!”

[OHAN KONING in „Weekblaa voor Indië”.

„. . . . Hoe devoot en hoe vol blijde ontroering zijn de gedichten, waarin Noto Soeroto zijn moeder bezingt. een hulde, sterker en dieper dan het liefdelied van den minnaar, omdat ze zuiverder is en niet eischt of afsmeekt, maar slechts dankt en bidt en vereert . . . De schoonheid van zijn vaderland en de monumenten van de beschaving van zijn heetgeliefd volk brengen den dichter tot geestdrift en het lied rijst uit zijn ziel”

PETER V. ARKEL in „Nieuws van den Dag van Ned.-Indië”.

gen voor. Aan bronnen om zich beter in te lichten ontbreekt het toch inderdaad niet.

In het „Tijdschrift voor Economische Geographie” schrijft Prof. Mr. J. C. Kielstra, naar aanleiding van Dr. van Blankensteyn's boek „Suriname” over den economischen toestand van deze kolonie.

Met menige beschouwing van den hoogleeraar zijn we het niet eens, maar om dat uiteen te zetten zouden wij meer ruimte noodig hebben dan waarover wij hier mogen beschikken. Slechts één opmerking willen wij ons hier veroorloven:

Prof. Kielstra zegt: „De schrijver (Dr. van Blankensteyn) is er in een verband van slechts enkele weken in geslaagd zich een gemotiveerd oordeel te vormen over allerlei toestanden, over verschillende vraagstukken, die persoonlijk niet vallen binnen den gezichtskring van den Nederlandschen journalist. Hij heeft die beziens onbevooroordeeld, hij heeft getracht zich een meening te vormen, gegrond op hetgeen hij zag, en wanneer een enkele maal de invloed van Nederlandsche verhoudingen op zijn gedachtegang om den hoek komt zien, is dit zijns ondanks.”

En in een noot zegt prof. Kielstra: „B.v. naar mij toeschijnt, als hij het verlangen der Aucaners naar een gouvernementsschool interpreteert als een wensch naar „neutraal” onderwijs.” Dit voorbeeld is slecht gekozen, geachte Professor. Het is volkomen juist dat de Aucaners om een gouvernementsschool verzochten omdat zij naar „neutraal” onderwijs verlangden.

Prof. Kielstra leze even wat de heer W. F. van Lier — thans „posthouder” bij de Aucaners — schrijft over de wederwaardigheden en de eindelijke sluiting van de school, die de Evangelische Broedergemeente op het dorp „Brie Tabbetjes” bij de Aucaners aan de Tapanahoni had gesticht. (Zie het in 1919 te Paramaribo verschenen boekje „Iets over de Boschnegers in de Boven-Marowijne”).

In „De Nederlander” van 19 Maart een hoogst waardevolle bespreking van Dr. van Blankensteyn's boek. Wij laten het slot hier volgen:

„Het is een goed boek, een mooi boek. En het is een boek, waarvoor warme erkentelijkheid toekomt aan den gouverneur Van Heemstra, die het verslag uitlokte, aan de „Nieuwe Rotterdamse Courant”, die gehoor gaf aan den oproep en aan dr. Van Blankensteyn bovenal, die op zoo loyale, sympathieke wijze zijne taak volvoerde en aan het Nederlandsche volk, het volk dat „emotional” is (bl. 312), ter verzorging aanbood de „plant, die door storm en tegenspoed in verval is geraakt” en behoefte heeft aan „behandeling” door een kundigen en liefderijken tuinman, die het plantje voorziet van „een beetje broeikaswarmte, een beetje mest. . . in niet te groote hoeveelheid, voorzichtig en met steeds wakend oordeel des onderscheidt toegediend”. (bl. 313). Dat waarlijk de zorg gewijd moge worden. Het plantje kan een groote, mooie plant worden.”

De Koningin heeft op 21 Maart des namiddags om kwart over vier in audiëntie ontvangen ontvangen een deputatie, bestaande uit de heeren dr. Benjamins, oud-inspecteur van het onderwijs in Suriname en oud-lid van den Raad van Bestuur van die kolonie, professor G. H. H. Hoogstraaten, hoogleeraar in de tropische hygiëne te Leiden, Coucunho, oud-landspractizijn en oud-lid van de Koloniale Staten in Suriname en P. J. Jager, oud-zeeofficier, verzoegenwoordiger in Nederland van het Surinaamsche geldingscomité 1923.

Deze deputatie bood de Koningin een verkleinde bronzen reproductie van het standbeeld aan, dat ter gelegenheid van het Regeeringsjubileum te Paramaribo vóór het Gouvernementshuis is opgericht en welk standbeeld is vervaardigd door den beeldhouwer van Lom te 's-Gravenhage.

Dr. Benjamins bood dit geschenk aan met een toelichting, waarop de Koningin met eenige woorden van dank antwoordde. Tevens werden haar een aantal fraaie foto's van de standbeeld en daarbij behorende tekeningen aangeboden, waarna de Koningin zich nog afscheid nam met de heeren onderhield.

Verschenen is een nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer inzake de wetsontwerpen tot wijziging van de koloniale huishoudelijke begrootingen van Suriname en Curaçao voor 1922. In deze nota verklaart de minister van koloniën eveneens het feit

te betreuren, dat de ramingen van een aantal posten op de onderhavige begrootingen zeer aanzienlijk zijn overschreden. De gevolgtrekking, dat men in Suriname en in Curaçao nog niet voldoende van de noodzakelijkheid van inachtneming der uiterste zuinigheid doordrongen zou zijn, kan de minister echter niet onderschrijven.

Ingevolge Koninklijke machtiging is de heer C. J. A. Kwast erkend en toegelaten als vice-consul van Spanje te Paramaribo voor Nederlandsch-Guyana.

De „N. R. Crt.” van 23 Maart schrijft: In de onlangs verschenen Sociaal-economische Kroniek over het vierde kwartaal van 1923, uitgegeven door het Centraal Bureau voor de Statistiek, komt naast een overzicht betreffende het Moederland, Ned.-Indië en Curaçao, voor de eerste maal ook een kroniek voor met betrekking tot Suriname, ontleend aan een in de kolonie zelf samengesteld overzicht. Naar aanleiding van het verzoek van bovengenoemd Bureau aan den Gouverneur van Suriname om de kroniek over Suriname in de kolonie zelf te doen samenstellen, werd door den gouverneur daartoe de directeur van het departement van landbouw, nijverheid en handel aangewezen.

In een a.s. Vrijdagavond in Den Haag te houden vergadering van het Indische Genootschap zal de heer mr. S. J. R. de Monchy inleiden het onderwerp: De autonomie van Suriname.

Curaçao.

Het Voorloopig Verslag der Begrooting.

Over den nieuwen maatregel, om den gouverneur tot zekere uitgaven te machtigen, wanneer deze zouden kunnen geschieden zonder verhooging van de rijksbijdrage, waren „vele” leden best te spreken. Zij zagen daarin een middel om het mogelijk te maken, dat in bepaalde gevallen meer dan tot nu toe wordt tegemoet gekomen aan in Curaçao gekoesterde wenschen, maar bovendien — uit meer principieel oogpunt bezien — een stap in de goede richting van overbrenging van het geheele huishoudelijke beheer naar de kolonie. Andere leden bleven van oordeel, dat het toezicht op het begrotingsbeheer door de Staten-Generaal op deze wijze te veel wordt verzwakt.

„Eenige” leden drongen aan op herstelling van de onderscheiding in kapitaals- en gewone uitgaven.

„Verscheidene” leden waren van oordeel, dat de bezuiniging voor een niet gering deel werd verkregen door het uitstellen van noodzakelijke uitgaven ter bevordering van de economische ontwikkeling en tot verheffing van het welvaartspeil der kolonie, waarvan alleen eene blijvende bezuiniging te wachten zal zijn. In dit verband werd gevraagd naar het bekende plan-Helfrich, en of de tijdelijke emigratie nu werd tegengehouden.

Ook naar den uitslag van het onderzoek naar de beteekenis van het procédé-Goudswaard tot aloïne-bereiding werd geïnformeerd.

Haven en straten te Willemstad, politie, rechtstoestand der ambtenaren, scheepvaartwetgeving en watervoorziening zijn verder met eenige woorden besproken.

Het Curaçaosche Muntstelsel.

I.

Het lid van den Kolonialen Raad, de heer Gorsira, heeft in de vergadering van 26 Januari l.l. een geleerd betoog gehouden over „ons bedreigd muntstelsel”. Aan het verslag ontleent de N. R. Crt. het volgende:

Na een overzicht gegeven te hebben van de moeilijkheden in andere landen en na geconstateerd te hebben, dat de Amerikaanse dollar wel bestand zal zijn tegen elke reactie, zelfs als bij het eind der storingen rust intreedt en het Europeesch kapitaal, dat in de Verenigde Staten zijn toevlucht heeft genomen, weer terugvloeit naar de plaats van herkomst, vroeg hij zich af of dit dan ook het geval zou zijn met den Nederlandschen gulden. Het zoogenaamde Nederlandsche Courant, als het in Nederland belegd vreemd kapitaal onttrokken wordt aan de geldmarkt in Nederland om in eigen land te worden aangewend? Spr. vreesde van neen en stelde zich de vraag, wat dan gedaan moest worden voor het geval er werkelijk eens een gedeprimeerde gulden tegenover een waardeversten dollar kwam te staan.

M.i., aldus de spreker, kan alles verholpen worden

IN KRINGEN

waar men tot oordeelen bevoegd is, beschouwt men Aambeienzall van broeder Benedictus als het eenigst, nooit falende middel. Prijs p. p. f. l. — Verkrijgb. bij de voorn. drogisten

Dames- en Heerenkleermakerij H. C. ZIECK
 van Slingelandtstraat 154, bij het Fred. Hendrikplein
 TEL. Sch. 2298 - DEN HAAG

Vraagt mijn uitgebreide collectie in **Whipcord en Tropical**
 Prima Stoffen. Billijke prijzen.
 Heeren Costumes v. f. 1 60.- Dames Costumes v. f. 1 70.-
 Atelier v. Reparatie, Keeren, Chem. Reinigen en Oppersen

AÇOKA

Drama in vier bedrijven door G. GONGGRIJP
 Bandversiering van SOERJOWINOTO
 Prijs ingenaaid f 3.40 Gebonden f 4.90
 Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren
 en bij de Uitgeefster

Uit de persbeoordelingen:

... Het Nederlandsche volk zou zichzelf te kort doen, indien het Açoka niet vasthield en het tot zijn blijvend bezit maakte als een zijner uitnemende scheppingen".
 (L. J. M. Feber in *De Maasbode*).

... De brandende vragen van onzen tijd hebben grooten invloed op het werk uitgeoefend, en menige gedachte uit het Açoka-drama, de hoofdlijn niet het minst, loopt parallel aan de stroomingen, die in het geestelijke leven van onze dagen aandacht eischen. Deze Açoka-figuur is een mensch. Een mensch, bewogen door machtige driften, ontroerd door diepe en smartelijke gevoelens, aangeraakt door verheven wijsheid".
 (Herman Middendorp in *De Nieuwe Gids*)

... Hier is al dadelijk de distinctie, die wij op het toneel zoo ongaarne missen. Açoka, de hoofdfiguur, is een menschelijke koning — ware hij in onzen tijd geboren, men zou hem wellicht voorzitter van den Volkenbond hebben gemaakt — doch hij is geenszins een gekroond democraat of president van de republiek. Hij blijft — eere den schrijver — Majesteit, in den besten zin".
 (Top Naef in *De Amsterdammer*)

... De groote rijkdom van dit werk ligt in zijn realiteit; de geestelijke ontroering is een adel er van. Als men bij dit werk vergelijkt al hetgeen gemeenlijk voor Nederlandsch toneelwerk doorgaat, dan voelt men direct welk een hooge vlucht de heer Gonggrijp heeft genomen".
 (Johan Koning in *De Hollandsche Revue*).

Uitgave van „Ādi Poestaka"

Boekhandel en Uitgeversmaatschappij
 Laan v. Meerderv. 332 - Den Haag - Tel. M. 5611

BEZOEKT DE TOONKAMERS van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid

Houtstraat 19 - Den Haag

Toegang vrij.

Iederen werkdag geopend van 10—6 uur; 's middags tusschen 12—2 uur gelegenheid tot het gebruiken van *nassi goreng* of *bamie*. 's Maandags *ketoeptan* met toebehooren. Donderdags en Vrijdags *djanganan (gado-gado)* tegen f 0.75 per portie en 's Zaterdag rijsttafel à f 1.50 en f 0.75.

Tusschen 3—6 uur thee of Indische stroop met *kwee-kwee*, à f 0.25 per portie.

De zelfgemaakte stroop (rose, assem, vanille en ananas) is ook per flesch verkrijgbaar à f 1.20.

Wissel In- en Verkoop
 Credietbrieven
 Telegrafische
 Uitbetalingen

Hollandsche Bank voor West-Indië

Heerengracht 252 AMSTERDAM Telefoon N. 3290
CURAÇAO CARACAS VENEZUELA
 Belas zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika.

Incasseeringen
 Handelsinformaties
 Rembours- en
 Document.-Credieten

door een wijziging of aanvulling der wet, die het Nederlandsch Courant voor Curaçao toepasselijk heeft verklaard. Wordt dan tevens verklaard, dat de Curaçao'sche gulden gelijk staat met den Nederlandschen gouden gulden — hetgeen trouwens de bedoeling is geweest — en dat alle verbintenissen geacht worden te zijn aangegaan in Nederlandschen gouden gulden — wat ook trouwens het geval is — dan is daarmee alles verholpen. Als men wil, kan men ook terugkeeren tot een Curaçao'sch Courant, met goud als basis.

Hij kon dan ook niet sterk genoeg aandringen op een aanvulling of wijziging der wet op de muntregeling in den geest, als door hem aangegeven en hij vertrouwd dat het Koloniaal Bestuur die dadelijk ter hand zou nemen.

De maatregel, die ik aanbeveel, zeide hij, is preventief; bij invoering zal men er niets van merken. Als het wereldconflict zich verder op bevreemdende wijze afwikkelt en herstel zonder verdere schokken intreedt, zonder dat Nederland medegesleept wordt in de ziedende massa, dan zal men noch hier noch elders iets merken van den door ons genomen maatregel tot stabilisatie van onze muntsoort.

Doch als de mogelijkheid bestaat, dat Nederland de dupe worden zal van het wereldconflict, laten wij er dan op voorbereid zijn, laten wij dan trachten ons tot het uiterste te vrijwaren voor de gevolgen, nu duizenden mijlen ons scheiden van het centrum der beroeringen, nu wij omringd zijn door uitgestrekte gebieden, die toch vrij daarvan zullen blijven.

De voorzitter meende, dat er alle reden was om de opmerkingen van den heer Gorsira nader onder de oogen te zien en liet zich aldus uit:

„De betalingsbalans van Curaçao rechtvaardigt een vrij wat hooger stand van den gulden hier dan in Nederland. Onze betalingsbalans is gunstig door de groote bedragen, die van buitenaf door de in het buitenland gevestigde, hier werkende maatschappijen onder de bevolking worden gebracht. Spr. wil slechts als voorbeeld noemen de Curaçao'sche Petroleum Maatschappij, die momenteel naar reden van f 3.000.000.— 's jaars aan wissels op het buitenland aanbiedt om hare betalingen te kunnen doen. Er is vraag naar onzen gulden, maar de wisselkoers wordt toch steeds ongunstiger tegenover den dollar, vanwege het gevaar dat ons bij verlaging van den koers van den Nederlandschen gulden zou bedreigen van door Nederlandsch zilver te worden overstroomd.”

Hij deed daarom het voorstel, dat de Koloniale Raad de ernstige aandacht van het bestuur zal vestigen op de beschouwingen van den heer Gorsira, met verzoek omtrent deze aangelegenheid het advies van de directie van de Curaçao'sche Bank te willen inwinnen en 's bestuurs meening of standpunt in dezen wel aan den Raad kenbaar te willen maken.

De Raad vereenigde zich zonder discussie met het voorstel van den voorzitter.

Het is wel een gelukkige samenloop van omstandigheden, dat de voorzitter van de Curaçao'sche Bank eenige dagen later reeds in zijne nieuwjaarsrede o.m. hetzelfde onderwerp besprak. De heer Prakken zeide:

„Het zou bijzonder interessant en van groot belang zijn, ook voor de oplossing van ons muntvraagstuk, wanneer we tot een eenigszins juiste opstelling van onze betalingsbalans konden komen. Dat deze niet eenvoudig is en dat men niet de waarde van den uitvoer tegenover die van den invoer kan stellen, is een ieder, die eenigszins met onze samenleving bekend is, duidelijk. Noch betalingen van de petroleum, noch die van de fosphaat hebben hier plaats, waar de exploitatie niet door in de kolonie gevestigde maatschappijen geschiedt. Na gedachtenwisseling met personen, die op de hoogte zijn van de toestanden hier, kom ik tot de volgende opstelling, een, die evenwel geen aanspraak maakt op volledigheid, maar toch ongeveer den toestand weergeeft.

Tegenover het bedrag van 9 miljoen, zijnde de waarde van den invoer, verhoogd met in het buitenland betaalde vracht, assurantie, enz., en verminderd met de waarde van den invoer van petroleum en f 400.000, zijnde het geschatte bedrag van het op Curaçao bespaarde, naar het buitenland gezonden geld voor belegging, staat: f 2.000.000 uitvoer, na aftrek van de waarde van petroleum, enz. en fosphaat; f 3.000.000 betalingen door de Curaçao'sche Petroleum Maatschappij te doen; f 450.000 saldo-betalingen door de K. W. I. M.; f 500.000 saldo-betalingen door andere stoomvaart-maatschappijen; f 700.000 saldo-betalingen door de Mijnmaatschappij; f 500.000 subsidie van Nederland en betalingen van Nederland; f 150.000 interesten en dividend van beleggingen in het buitenland; f 400.000 onderstanden uit het buitenland, vreemdebetalingenverkeer, enz., enz., totaal f 7.700.000.

Concludeerende is het mijn meening, dat, hoewel deze cijfers niet zonder eenige reserve mogen worden aangenomen, onze betalingsbalans toch niet erg gunstig is. Zij is weliswaar belangrijk gestegen, maar is het nadeel van dit eiland gebleven.”

Is dit reeds een ander geluid dan de heeren in den K. R. deden hooren, nog duidelijker liet de heer Prakken zich verder in zijne rede uit, n.l. aldus:

„Ik verwacht van een specifiek Curaçao'sche munt niet veel. Niet alleen is Curaçao hiervoor te klein en heeft deze munt mitsdien op de wereldmarkt te weinig kracht, maar onze betalingsbalans is zoo weinig gunstig en labiel, dat elke bijzondere, uit het oogpunt van het algemeen wereldverkeer geziene, geringe storing van het algemeen aard ook, vernietigend voor die munt zou zijn en zij daarom dan nooit op stevige basis kan staan.

Curaçao is vrij van schulden; zeker, dat is waar, omdat Nederland de schulden van Curaçao betaalt en altijd betaald heeft.

Daarbij kan goud, als wij het in eenige belangrijke mate bezaten, terwijl, dit tusschen twee haakjes, wij het niet bezitten, niet meer van zoo'n groot belang al vóór den oorlog zijn, omdat niet alleen de waarde van het goud tegenover de goederen gedaald is, maar vooral omdat goud niet meer over de geheele wereld de waardemeter is. De waarde van een munt wordt thans door geheel andere factoren bepaald, o.m. door de intrinsieke waarde van het land. De intrinsieke waarde van een heel klein land, niet produceerend, niet self-supporting land als Curaçao, kan niet groot zijn.

De betalingsbalans, die ik zooeven ontworpen heb, duidt aan, dat deze afhankelijk is niet van eigen voortbrenging, maar van omstandigheden, die Curaçao niet in de hand heeft. De eene of andere crisis juist in het buitenland kan hier des te zwaarder treffen, naarmate Curaçao meer in bloei vooruitgaat.”

De volgende week hopen wij iets mee te deelen van de uitvoerige beschouwingen, die de voorzitter van den K. R. aan het onderwerp: „Nederlandsch Courant of Curaçao'sche Courant” in *Voz di Pueblo* van 15 Februari, wijdde.

Uit den Verren Vreemde.

Veel belangrijks.

Om het vele kort te memoreeren komen wij deze week bijna plaats te kort.

De Filippijnen. De opstand blijkt ernstiger te zijn, dan de aanvankelijke berichten deden gelooven. In Surigao en de zuidelijke eilanden hebben bloedige ontmoetingen plaats gehad. De fanatieke Colorums traden in Januarij zoo dreigend op, dat kolonel Q. H. Bowers aan de Amerikaanse regering om versterking van de politietroepen vroeg. Het oproer staat los van de onafhankelijkheidsbeweging, zonderling genoeg zijn er zelfs Amerikanen, die beweren dat de oproerlingen eigenlijk anti-Filippino zijn. Intusschen zit Amerika er mee te houden.

Op Mindanao doen de Moro-opstandelingen nu minder van zich spreken, maar de zwervende benden zijn toch nog geenszins uitgeroeid of tot kalmte gebracht, en dat 't niet ten volle rust en vrede is, blijkt uit hetgeen Reuter seinde d.d. 14 Mrt., dat in de provincie Lanao een gevecht werd gevoerd tusschen gendarmen en uitgeweken Moro's, van welke laatsten 48 werden neergelegd. Dit is echter maar een onderdeel, aangezien het meerendeel, met den aanvoerder, wist te ontkomen. De gendarmes kregen 7 gewonden.

De vlootbasis Singapore. Als dit nr. van het K. W. verschijnt zal de uitslag bekend zijn van de stemming in het Lagerhuis, over het voorstel der regering Mac Donald, tot het staken der reeds aangevangen werkzaamheden voor de uitbreiding van de vlootbasis Singapore. Reeds zijn 70.000 p. st. uitgegeven, met het afbreken van de werkzaamheden en contracten zal nog een zeker bedrag gemoeid gaan, maar de bezuiniging zal toch een paar honderd miljoen zijn. Singapore is en blijft vlootbasis en kolenstation, maar de uitbreiding waardoor het dolken er mogelijk zou worden van slagschepen en slagkruisers van moderne afmetingen, wordt niet in overeenstemming geacht met de bezuinigingseischen van het oogenblik.

Daar Mac Donald er tevens een uiting in wil leggen van verstrekkende vredesgezindheid, wordt de Labour-politiek ten deze door velen hoog geprezen. Dit vooral ook in Japan, dat in de uitbreiding van Singapore vooral een tegen Japan gericht maatregel zag.

Daarentegen heeft Australië zijn misnoegen er over duidelijk te kennen gegeven. Bruce, de Australische premier, zond een ontstemd telegram aan Mac Donald. De regering te Melbourne zou er zelfs over denken nu de

„SALLANDIA"

(GEDEPONEERD FABRIEKSMERK)

LINOLEUMWAS - WRIJFWAS

DE BESTE

CHEMISCHE FABRIEK „SALLANDIA", ZWOLLE

BESCHIKBAAR.

Lunchroom DE OUDE VETTE HEN

DEN HAAG bij het Stadhuis

haven Darwin tot een marinebasis voor het zuidelijk deel van den Stillen Oceaan in te richten. Het dominion zou zich met een dergelijken stap weer wat losser maken van het moederland. Ook Nieuw Zeeland en Newfoundland hadden op uitvoering van 't groote Singapore-plan aangedrongen.

De onderhandelingen tusschen Rusland en China afgesproken. Nadat de Russische vertegenwoordiger Karakhan, met dien voor de Chinese regeering Wang geruimen tijd besprekingen hadden gevoerd, over de voorwaarden waarop de beide landen in vriendschap zouden kunnen samenwerken, waren zij eindelijk tot overeenstemming gekomen. Zij hadden hun paraaf reeds onder de slotclosure gesteld. De Chinese regeering, die het vertrouwen van Wang niet ten volle durde deelen, gaf te kennen dat zij, alvorens tot definitieve onderhandelingen te kunnen besluiten, nadere waarborgen voor zoorlijke naleving vroeg. Karakhan, hierover verstoord, gaf de Chinese regeering aan dat hij haar drie maanden bedenktijd gaf. Deze nam dit op haar beurt weer een ultimatum op, waardoor zij zich beleedigd voelde. Zij ging op den eisch niet in, zij gelastte Karakhan China te verlaten.

Reeds werd van een niet te vermijden oorlog gesproken, maar gelukkig doen nadere berichten het hervatten der onderhandelingen verwachten.

Tusschen bestaat de kans dat de Russische invloed zich indirect tegen Peking zal richten, door de verzetspartij, onder dr. Soen Jat Sen, in Zuid-China te steunen. Daar heeft het bolsjewisme reeds een grooten aanhang. Zelfs berichtte Aneta den 19 Mrt. dat tengevolge van de actie van Soen Jat Sen de meest gegoede inwoners van Kanton naar Nederlandsch Indië emigreeren. In de eerst volgende tien dagen werden er niet minder dan 2200 per stoomschip op Java verwacht.

Het mislukken van de Russisch-Chinese onderhandelingen in een tijd, dat Rusland met vele andere mogendheden pogingen van gelijke strekking beproeft, zou de goede verwachtingen niet versterken.

De wetgevende vergadering van Britsch Indië verwerpt de begroting. Men kent de pogingen door de Swarajisten gemaakt, en door andere nationalistische groepen in de wetgevende vergadering te Delhi gesteund, om de regering tot de toezegging te brengen om Indië met verdelde lomp een verantwoordelijke zelfregering te geven, zooals de kroonkoloniën of dominions deze reeds bezitten. Een motie om dit dringend te vragen heeft een meerderheid gevonden. Toen de begroting in behandeling kwam verklaarde men in een door lord Olivier, minister voor Indië, in het Hoogerhuis afgelegde verklaring geen voldoende antwoord gevonden te hebben, dus oppositie te voeren. Eenige der eerste belastingposten werden afgesteld, daarna liet men de behandeling weer eenigen tijd op haar gewoon beloop, ten slotte stemde men met 60 tegen 57 stemmen de geheele begroting af.

Naar verluidd zal lord Reading, de Viceroy, nu van de bevoegdheid, welke hij heeft om in Radé een afgevaardigde wet te doen uitvoeren, gebruik maken, maar dat de verhoudingen hierdoor meer verscherpt zullen worden ligt voor de hand.

Volgens de leer van Gandhi wordt de strijd volgens het beginsel van non-violence en non-coöperation gevoerd. Wat lord Reading doet is tot zekere hoogte een afwijking van de Wetgevende vergadering met gelijke maat, maar zal de toestand op deze wijze te redden worden?

Wat de Indiërs zeggen te willen: dadelijk zelfstandig bestuur, zou Indië in een allerdroevigsten toestand brengen. Hieraan twijfelen niet velen, maar nu de hartschellen zijn opgezweept, kan met de toegezegde hervormingen zooals de Britsche staatslieden die geven willen, toch ook niet worden volstaan.

De landverhuizingskwesties, tusschen de deelen van het groote Britsche rijk onderling, dwarshooven boven nog elke poging tot minnelijk schikken.

Nergens tevredenheid in het Britsche overzeesche gebied. Volgt uit 't hiervoorafgaande reeds dat er reden tot ontstemming is in Australië, Nieuw Zeeland, Newfoundland, Britsch Indië over de richting, welke Ramsay MacDonald inslaat, uit Canada en Zuid-Afrika komen klachten uit de voormelde dominions, klachten over het niet doen van vrijwel alle beslissingen waartoe de Londensche Rijkskonferentie van de premiers der verschillende zelfbesturende deelen van het Rijk gekomen waren.

De Spanjaarden in Marokko. 't Blijft eenzelfde treurig spel. De Spanjaarden beweren in Marokko nu eens flink te zullen optreden, er moet een einde komen aan het gekel! Maar als zij optreden is 't zonder diep ingrijpend, blijvend resultaat. Ten slotte is het telkens niets geweest dan weer wat sukkel. Nu heeft de dictator generaal Prima de Rivera uitgemaakt, dat in April flink

In ingenieurs-gezin, groot buitenhuis bewonende te Zeist, wordt

opname aangeboden van 2 Kinderen, van Europeesche ouders in Indië. Lager-, Middelbaar- en Voorbereidend Hooger Onderwijs, zowel in Zeist als in Utrecht. Conditio's nader overeen te komen. Uitstekende referentio's. Brieven onder letter B., Rozenhoeve, Zeist.

moet worden opgetreden en dat een einde moet komen aan het gesukkel.

Maar Abdel Krim heeft zijn sterke positie nog versterkt. Verkennende afdeelingen zwermen voor de Spaansche linie. In het Westen wachten de krijgshaftige Djebal, onder Oeld Djami el Wezzani, op het bevel om de strek in te rukken, die zij tot Tetocam beheerschen. In het front zullen de Spanjaarden stuiten op de beste troepen van Abdel Krim, die ook over verschillende moderne strijdmiddelen beschikken. Zij staan als krijgslieden hoog aangeschreven en bij de Spanjaarden zit de vrees voor hen er dan ook goed in.

Indien Spanje gauw klaar wil zijn in Marokko, krijgt 't zonder twijfel weer de kous op den kop; er zullen weer nieuwe generaals voor den krijgsraad komen, als slachtoffers van het verkeerde stelsel, dat niet wijzer wil worden. Slechts één methode kan uitkomst brengen: die van „langzaam gaat zeker“, maar dan moet dit langzaam de volhardende uitvoering van een knap systeem zijn! Spanje doet o.i. verkeerd door de aangeboden Fransche samenwerking af te wijzen.

Over de kalifaat-kwestie zullen wij nu niet spreken, na hetgeen wij een vorige week erover hebben gezegd, al is zij door nieuwe combinaties nog meer ingewikkeld geworden.

Op de Turksch-Syrische grens. Particuliere berichten wisten te vertellen van schermutselingen op de grens tusschen Turken en Franschen. Eerst wist de Fransche regeering er niets van. Toch is zij tot de bekentenis moeten komen, dat er werkelijk door Turken handelingen worden gepleegd, die Syriërs noopten op Turksch gebied uit te wijken, omdat de Fransche bescherming niet afdoende is. Er hebben gewapende ontmoetingen plaats gehad, waarbij 103 Fransche militairen gesneuveld en gewond zijn. Generaal Weygand, de man die naast generaal Foch in den grooten oorlog een hoofdrol heeft vervuld, die Polen redde bij de invasie van het roode leger, vindt, als hooge commissaris in het Fransche protectoraat gebied Syrië het middel niet om de Turken in eerbied te houden. Hij is naar Frankrijk vertrokken om rapport uit te brengen; de conclusie zal wel zijn: geef mij groote versterking of laat mij niet terugkeeren. Frankrijk heeft evenmin als Engeland plezier van de aanvaarde mandaatopdracht over Mohamedaansche landen.

Griekenland republiek. Perzië op weg het te worden. Twee wereldvluchten, om met minder somber nieuws te eindigen. 17 Maart zijn 3 Amerikaanse legervliegtuigen hun reis om de wereld begonnen. Als deelnemers vinden wij opgegeven: majoor Martin commandant, de luitenanten Schultze, Leigh, Lowell, Smith en Harding.

Uit Tantalonia, in Californië, vertrokken, loopt de vluchtlijn over Alaska, Japan, China, Britsch Indië, de Perzische golf, Konstantinopel, Londen en Groenland.

Dinsdag van deze week zouden de Engelsche vliegers, die in oostelijke richting de vlucht om de aarde willen volvoeren, opstijgen. Commandant is Stuart Mac Laren, die vergezeld wordt door luitenant Plender en sergeant Andrews. Van 't vliegveld nabij Londen, willen zij de reis maken over Lyon, Brindisi, Athene, Kaïro, Bagdad, Basra, Karatsji, Calcutta, Rangoon, Hongkong, Tokio, over den Stillen Oceaan voorbij de Aleoeten-eilanden, kust van N. Amerika, Vancouver, Canada, de Atlantische Oceaan.

De tijd wordt in totaal op 3 maanden geschat. Als dergelijke plannen gemaakt kunnen worden, wat is dan toch het praktische beletsel voor den vliegtocht Nederland-Indië, die een paar keeren, in opzet gereed, weer opgegeven moest worden? Naar de bladen wisten te vertellen, zou er thans kans bestaan op verwezenlijking. Dat is dan het nieuwtje waarmede wij de korte vermeldingen voor deze week besluiten.

Berichten der Afdelingen.

Afdeling Breda.

Vrijdag 17 Maart hield de heer R. S. Hardjodirringo in de groote Schouwburgzaal van Concordia een voordracht over Wajang en Javaansche danskunst, met lichtbeelden en aanschouwelijke dansen, in costuum. Hij sprak in goed Nederlandsch en maakte zich goed verstaanbaar.

Het talrijke auditorium gaf door warm applaus bewijzen van bewondering.

De presidente der Ald. O.-W., Douairière Clifford K. v. Br., die den avond organiseerde, hield de openingsrede, terwijl de heer Petit, Secr. Afd. A'dam, de spreker inleidde.

Een 6-tal nieuwe leden meldde zich aan.

De Secr. Afd. Breda v. O.-W.
L. VISSER.

BESCHIKBAAR.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512
DROGERIEN :: CHEMICALIËN
DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

DE

„ADI POESTAKA”

UITGEVERS-MIJ EN
ALGEMEENE BOEKHANDEL

Laan van Meerdervoort 332 's-Gravenhage

levert

ALLE WERKEN OP ELK GEBIED

Studieboeken voor Lager-, Middelbaar- en Hooger Onderwijs; Leer- en Woordenboeken voor Indonesische, Algemeen-Oostersche en Moderne Europeesche Talen

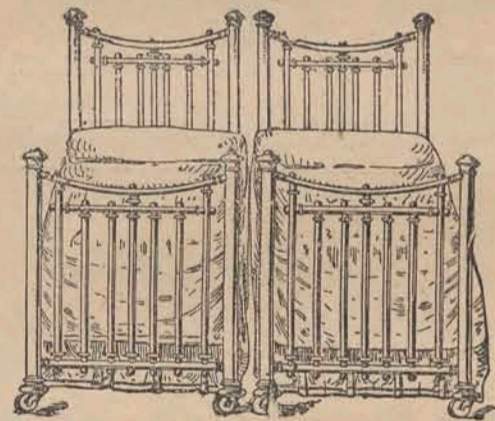
W. J. M. SIMONIS

voorheen Firma Th. A. A. SIMONIS.

GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.

TELEFOON H. 4420

DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn geopend van 8½ tot 6 uur.

LEDEN VAN DE VER. „OOST EN WEST”

hebben op vertoon van hun Lidmaatschapskaart toegang tot de Clublokale Restaurant en Leeszaal van de Amsterdamsche Burgerwacht, Singel, hoek Vijzelstraat Amsterdam.

Zij kunnen er elken Maandagmiddag tusschen 12 en 2 uur Bestuursleden van de Afdeling Amsterdam der Vereeniging Oost en West aantreffen.

Wanneer U bij uw leverancier van Geldersche worst, de worst ontvangt met een loodje gemerkt „Anton Hunink, Deventer“, dan verzekeren wij U, dat die Worst van prima Geldersche varkens bereid is en door vakmannen gemaakt is, terwijl wij ons verantwoordelijk stellen voor de kwaliteit.

Anton Hunink, Deventer.
Hofleverancier.

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
ORGELS**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het
gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

BESCHIKBAAR.

FIRMA J. ASJES Ez.
CARROSSERIE EN RIJTUIGFABRIEK
ALKMAAR

BOUW VAN ALLE SOORTEN RIJTUIGEN,
KOETSEN EN CARROSSERIEN VOOR
.....PERSONEN- EN VRACHTVERVOER.....

BESCHIKBAAR.

**NEDERL.-INDIË, OUD EN NIEUW
NOBELSTRAAT 20 'S-GRAVENHAGE**

DE NIEUWE JAARGANG

In de Juni-aflevering van den nieuwen jaargang, welke met Mei een aanvang neemt verschijnt een artikel van Dr. H. P. BERLAGE over zijn reis door Nederlandsch-Indië. Deze bijdrage zal opgeluisterd worden door een 6-tal illustraties naar teekeningen.

Gratis proefnummer van het Tijdschrift aan te vragen bij de administratie,
Den Haag Nobelstraat 20, Prijs v. jaargang f 20.-

TRICOT ONDERGOEDEREN
VAN
JANSEN & TILANUS, FRIEZENVEEN

Afdeeling Rotterdam.

Door samenloop van omstandigheden is onderstaande kennisgeving van den Heer Voorzitter der Afd. Rotterdam, Mr. J. G. Huyser, niet in het vorig Kol. Weekblad opgenomen. We geven haar alsnog een plaats en laten er op volgen een daarbij aansluitend verslag, ontleend aan de Nieuwe Rotterd. Cour. van 21 dezer.

De Redactie.

Op Donderdag 20 Maart a.s. des avonds te acht uur zullen in het Scheepvaartkundig Instituut en Museum, Haringvliet ZZ 68, voor leden van Oost en West, afdeeling Rotterdam, vier films vertoond worden t.w.:

1. Reispielorama Soekaboemi-Tjandjoer.
2. Plantentuin te Buitenzorg.
3. Exploitatie Vogelneestgrotten te Karang Bolong.
4. Reispielorama Tjitjalenka-Tjibatoe.

Dr. J. C. Koningsberger, Oud-Voorzitter van den Volksraad van Ned.-Indië, zal hierbij het woord voeren.

Voor de afdeeling Rotterdam van de vereeniging Oost en West heeft dr. J. C. Koningsberger, oud-voorzitter van den Volksraad in Nederlandsch-Indië, Donderdagavond in de bioscoopzaal van het Scheepvaartkundig Instituut en Museum aan het Haringvliet een causerie gehouden bij een viertal Indische films.

Mr. J. G. Huyser heeft den spreker met een vriendelijk welkomstwoord bij de toehoorders — ook de leden van den Rotterdamschen Kring mochten den avond bijwonen — ingeleid. Hij had, naar hij vertelde, getracht een paar eetbare vogelneestjes in natura ter demonstratie mede te brengen en had zich daarvoor gewend tot de Chinese kolonie in Katendrecht. Tot zijn spijt hadden de Rotterdamsche Chineezers hun lievelingskost slechts in gestampten vorm in voorraad; ze is dan ook een spijs alleen voor rijke lekkerbekken; f 144 per K.G. kan alleen een millionair vergelden; immers een bordje vogelneestjessoep met een ons ingrediënten komt al dadelijk op een gulden of vijftien.

Dr. Koningsberger heeft daarna genoeglijk gepraat bij wat het doek liet zien: een ideaal-aardrijkskundele voorrijpere jeugd en ouderen. Een film van een reispielorama Soekaboemi-Tjandjoer, waarbij aansloot een rolprent van een panorama Tjitjalenka-Tjibatoe, gaf hem aanleiding tot menige aardige opmerking van het leven der indische bevolking en tot een overzicht in vogelvlucht van de totstandkoming van het spoorwegnet op Java. Dr. Koningsberger kent den Indischen spoorwegaanleg tot in details door familie-relaties en in den hem eigen geestigen verteltrant heeft hij zijn auditorium de ontwikkeling van het stelsel van spoorwegen, dat ten slotte tot de mogelijkheid van een eendaagsche verbinding tusschen Batavia en Soerabaja voerde, uiteengezet. Hij heeft zijn hoorders mee laten leven in de driedaagsche reis van een dertigtal jaren geleden; ze mee laten smullen van groene biefstuk, ongeschilde aardappels en boonenpreparaat, dat den ongelukkigen reiziger van die dagen op de been moest houden; hij heeft ze laten genieten van het gouvernementshotelletje, die mysterieuse akelige „gribus“ en toch tegelijk merkwaardige stichting, die niemand ooit gezien had; men ging er in 't donker heen en trok er in 't donker weer uit, en tenslotte ze mee laten juichen, toen de eerste restauratiewagen den naar koud bier en een koude whisky-soda smachtenden toerist die vurig gewenschte lafenis bracht. Dr. Koningsberger heeft de luisteraars en kijkers zijn bewondering voor het elegante Soendaneesche vrouwtje laten deelen; ze een glimlacht ontlokt om de kortzichtigheid, die tot tweecërle systeem van railbreedte leidde bij particuliere spoorwegmaatschappij en staatspoor, maar hun ook eerbied ingeboezemd voor de energie en kunde der Hollandische ingenieurs, die in het grootsche berglandschap der Preanger ravijnen overbruggen, tunnels boorden en wegen schiepen, zooals Zwitserland met zijn beroemden Gotthard-spoorweg ze niet kunstiger bezit.

Als man van ervaring, die de dingen van nabij had gadeslagen, heeft de inleider daarna bij een mooie film van het verzamelen van vogelneesten te Karang Bolong verteld van de zwaluwen en vleermuizen in de grotten van Java's zuidkust. Zijn ontdekking waar de guano bleef, die men in die grotten bij voetendikke lagen verwacht zou hebben, heeft hij smakelijk voorgedragen, om terloops even op te merken, dat 's Heeren Huyser's mededeeling over den prijs van eetbare vogelneestjes slechts voor eerste kwaliteit geldt. Er zijn onder de zwaluwen knoeiers, die hun nest niet van louter speeksel plakken, maar er loof van casuarina's in verwerken; dat doet de waarde der lekkernij dalen tot vijf of zes gulden per kilo.

Het slot van de lezing van dr. Koningsberger was gewijd aan den Buitenzorgschen hortus, de door geen en-

kelen plantentuin ter wereld overtroffen grootste botanische instelling ter wereld, in 1817 gesticht; door Teyssmann, den eenvoudigen tuinier, in de vijftiger jaren, toen deze met ijeren vuist de systematische indeeling der gewassen doordreef en weigerde Minerva nog langer naar Mars' pijpen te laten dansen, gemaakt tot wat ze nu is. Met haar grondbezit, thans uitgebreid tot 100 H.A. en haar dépendance in de bergen op 4 à 5000 voet hoogte, is ze een geheel geworden, waarop Indië trotsch mag zijn.

Mr. Huyser bracht in zijn dankwoord aan den spreker mede dank aan het Koloniaal Instituut, dat de films afstond, en het Scheepvaartkundig Instituut en Museum, dat zijn zaal had aangeboden.

Mededeelingen.

Van de Redactie-Commissie:

DERDE KOLONIAAL ONDERWIJS-CONGRES.
's-Gravenhage 23 en 24 April.

In aansluiting bij hetgeen hieromtrent in ons vorig nummer is opgenomen, herinneren wij aan bovengenoemd Congres en spreken de verwachting uit, dat dit zoowel Nederlandsch als Indisch belang van de eerste orde, vele onzer leden door lid te worden van dit Congres zullen toonen, dat wij in „Oost en West“ mede leven met wat bezig is te geschieden.

Ook hen, die het Congres niet persoonlijk kunnen bezoeken, zullen de praeadvies en het stenografisch verslag van het op het Congres behandelde, dat allen leden wordt toegezonden, nauwkeurig van alles op de hoogte houden.

Men kan zich voor dit Congres opgeven bij den 2den Secretaris Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck, Zee-straat 55, Den Haag.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Door den omvang der bijdrage van Dr. te Lintum over de Ned. Handel Mij., is de rubriek Literatuur-overzicht in dit Nr. niet verschenen.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

- E. Vanier, H. de Keijserstraat 6 II, te Amsterdam, onderwijzer 2de klasse bij het O. E. L. O.
- B. Keers, predikant der Ned. Herv. Gemeente te Nieuwe Pekela, als Predikant bij de Protestantsche Gemeente in Ned.-Indië.

Mutaties van 19 tot 26 Maart 1924.

Nieuwe Leden:

- T. A. Smit, Indologisch student, Leiden, Warmonderweg 12, f 5.—
- M. A. Los, Indologisch student, Leiden, Hooigracht 70, f 5.—
- Mej. S. Meijer, Ginniken, Ulvenhoutsche Laan, f 5.—
- C. A. van Rijswijk, Breda, Nieuwe Ginnekenstr., f 5.—
- R. W. Clarkson, Ginneken, Pension „Vasseur“, f 5.—
- J. Stutterheim, Princenhage, villa „Tuinzicht“, f 5.—
- Alex Beens, Breda, Ginnekenstraat 17, f 5.—
- Gesher, Leeraar Aardrijkskunde H.B.S., Sittard, f 5.—

Af schrijven:

- C. A. Schnitzler, Ass.-Resident te Magelang.
- Mr. J. D. Werkman, Subst.-Off. van Just. b. d. Raad van Justitie te Batavia.
- D. M. Hol, Hoofdingenieur S.S., Weltevreden, Hotel de Nederlanden.

Adresveranderingen:

- J. F. A. C. van Moll, van: Breda, Molenstraat 8, naar Utrecht, Nieuwe Gracht 40, f 5.—
- Mr. J. Rutgers, van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 215, naar: Amsterdam, Jakob Obrechtstr. 23, f 5.—
- J. van der Zee, Kapitein O.-I. L., Den Haag, van: Den Haag, naar: Weimarstraat 363.
- C. J. Batenburg, Controleur B.B., van: Den Haag, naar: nging Emmakade 125, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
- B. B. Faber, Controleur B.B., van: Leiden, Poste tante, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
- Th. Sorgdrager, Onderwijzer M. U. L. O., van: Weltevreden, Oude Tamarindelaan 85, naar: Meester Cornelis, Kerkstraat 87.
- J. Lichtveld, Districts-Secretaris, van: Ephrata naar Albina (Suriname).
- C. W. M. Reteig, van: „Slootwijk“ naar: Paramaribo p/a „De Suriname“.

A. GRUDA & C. W. Pyrmontkade 107
Telef. M. 2692

Voorheen Chef-Coupeur „Jagershuis“

Dames- en Heerenkleeding naar Maat

Prima Engelsche en Schotsche Stoffen

Scherp concurrerende prijzen

PAUL J. JACOBS

2de Sweelinckstr 73a, h. 2de v. Blankenburgstr.
DEN HAAG

Horloges, Klokken, Pendules, Carillons, enz.
GESORTEERDE JAPAN- EN CHINA-AFDEELING

Atelier voor alle Reparatiën

Export naar Oost- en West-Indië.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes
2de SCHUIJTSTRAAT 332 (Duinoord) - DEN HAAG

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H. B. S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B. (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
leiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen. Centr. verwarming. Electr. verlichting.

N.V. HOOGEWERFF, CHABOT & VISSER'S

WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE

Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM

Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstreckende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2:30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Tehuis” biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. 1. Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn. (Tweede druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER. Prijs: f 0.05 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
 1. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
 2. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: f 0.50 en f 0.06 frankeerkosten.
- c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkring en Vooruitzichten.
 - I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
 - II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
 - IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
 - VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (Opnieuw herzien). Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
 - XI. De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
 - XII. Onze Koloniën. Prijs f 0.35 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

- No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
- No. 2. Indische toestanden gezien door een Inlander.
- No. 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
- No. 4. Sarikat-Islam.
- No. 5. De Suikerrijverheid in Nederlandsch-Indië.
- No. 6. De afschaffing van de laatste heerdiensten op Java.
- No. 7. Denkbeelden der Inlanders van onze Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
- No. 8. De Europeesche vrouw in Indië.
- No. 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
- No. 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

- No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
- No. 2. Het Javaansch tooneel.
- No. 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
- No. 4. De theecultuur op Java.
- No. 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
- No. 6. Een doode taal in Indië.
- No. 7. De inlandesche dorpsgemeenschap op Java.
- No. 8. De rijsteelt in Nederlandsch-Indië.
- No. 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
- No. 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

- No. 5. Nederlanders in Indië.
- No. 6. Het Nederlandsch-Indisch Volkseredietwezen.
- No. 7. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
- No. 8. De Slavernij in Oost-Indië.

B. Beleefde verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd Heulstraat 17 (Zetel Hoofdbestuur).

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers en vrachtgoederendienst.

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directien te Amsterdam en te Batavia.

GEBRS. ZORN
KLEEDERMAKERS

PRIMA KLEEDING NAAR MAAT

op Abonnementsvoorwaarden

Speciaal adres voor GEMAAKTE kleeding

THOMSONLAAN 107

TEL. M. 3612

C. HOYNG

SPIJSTRAAT 20-22 DEN HAAG

AMSTERDAM - UTRECHT

KRISTAL - PORSELEIN

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ., ENZ., UIT DE PLATEELBAKKERIJ „ZUID-HOLLAND” TE GOUDA

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen

Garantie voor gave overkomst

FRANÇOIS BLOM'S

MODERNE KOOKKUNST

Het uitgebreidste Kookboek Geb. in linnen Stempelband

f 5.50

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgeefster, Nobelstraat 20, Den Haag.

N.V. GOGARN'S MEUBILEER.MIJ.

MEUBELN
BETIMMERINGEN
BEHANGERIJ
STOFFEERDERIJ

DEN HAAG

NOORDEINDE 64c

TELEFOON H. 1076

ROTTERDAM

WESTNIEUWLAND 13

TELEFOON No. 1774

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”

Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM

Holland-Nederlandsch-Indië
Vice-Versa

Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPI
AMSTERDAM-ROTTERDAM.

Werelamerk

L. C. JACOBI voorheen J. F. CUIJPERS
 's-GRAVENHAGE - SOERABAYA
 Regentesselaan 123 bij Regentesseplein Tel. M. 1403

Wendt U voor
**Huur en Huurkoop, Inruilen, Repareeren,
 Stemmen en Transporteeren**
 tot bovenstaande in Nederland en Buitenland het **meest bekende adres.**

GROOTSTE voorraad, BESTE merken.
SPECIAL ADRES VOOR TROPEN-PIANO's
 UITSLUITEND ORIGINEELE MERKEN.

WANNEER GIJ

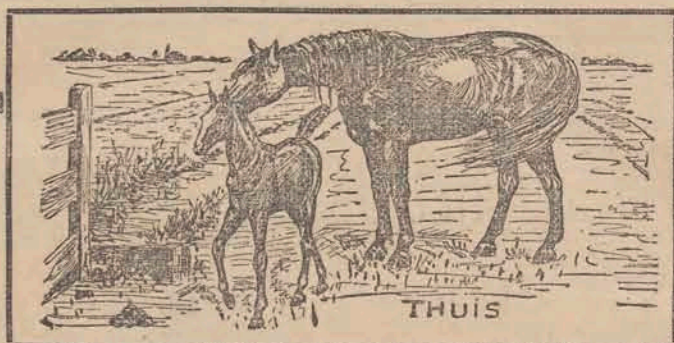
Dames- of Heeren-Kleeding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”
 Anna Paulownastraat 30a, Tel. N. 4947
DEN HAAG
 De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

JACQUES ELTE - „DE NIEUWE MUZIEKHANDEL”

KORTE POTEN 17 - TELEFOON HAAG 6633 - DEN HAAG
 Levert steeds engros en endetail de nieuwste Engelsche-, Fransche- en Duitsche Succesnummers tegen lage prijzen.
 Geregelde maandelijksche zendingen, ook van Orkestmuziek, en voor Jazzband aan Families en Societeiten. Referenties staan ten dienste.
 Het grootst succes van den laatsten tijd: **YES WE HAVE NO BANANAS**, met lekt 40 cent. Dit nummer mag alleen in Holland en Koloniën worden verkocht in de uitgave JACQUES ELTE.
 Het nieuwste succes van LOUIS DAVIDS: **ZANDVOORT** nummer twee en **KALAKUA**, prijs 75 cent.

BESCHIKBAAR.

De Paardenwereld

Geïllustreerd Weekblad

GEWIJD AAN

**Draverijen, Rensport, Concours-Hippique,
 Fokkerij, Hoefbeslag, enz.**

Abonnement (franco per post) f 6.- per jaar,
 desgewenscht te betalen in 2 halfjaarlijksche termijnen van f 3.—.

Bevat o.m. de officiële programma's van de Draverijen en Rennen dit jaar te houden op Duindigt.

Afzonderlijke nummers 20 cent

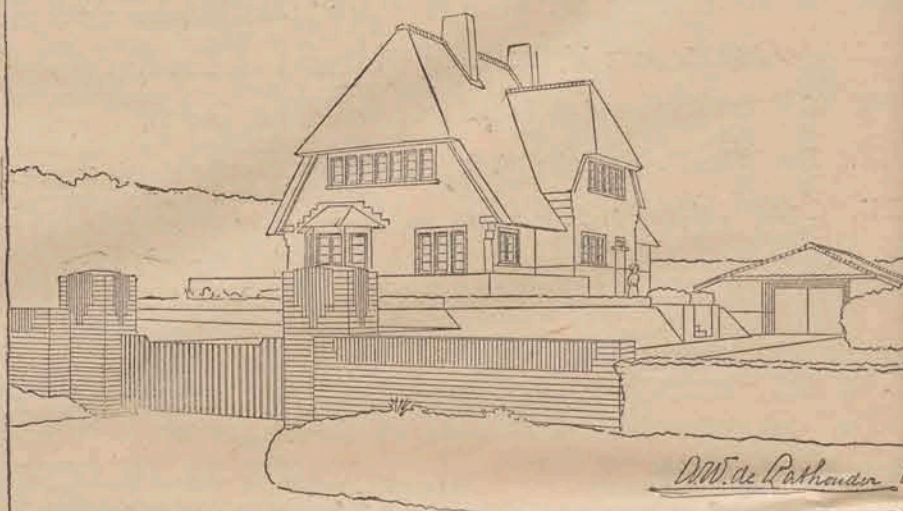
Uitgave: N.V. Drukkerij ten Hagen, Nobelstr. 20, Den Haag

A. SCHRÖDER & Co.
 GROENMARKT 25-26-28 's-GRAVENHAGE

ONZE HUISHOUDWEEK

ZIET DE ETALAGES

LANDHUIS T RIETENDAK TE AMERSFOORT

Bovenstaand LANDHUIS te Amersfoort
 voorzien van vaste Waschtafels, Electr. Licht-, Water- en Gasleidingen, Terrassen rondom het huis, Garage van 105 M2, met Boomgaard en Moestuin, totale grootte 3000 M2 **IS TE KOOP** voor **f 35000.-** indien gewenscht met f 27000.— hypotheek.
 Inlicht. bij A. W. DE LATHOUDER, Valkenboschk. 457, Den Haag

VERHUIZINGEN PER
Auto-Tapissières
H. VAN DEN BOLD
 APELDOORN :: TELEF. No. 273

Holland-Canada Hypotheekbank
 's-Gravenhage - Winnipeg
 Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te 's-Gravenhage - J. G. COSTER te Winnipeg